

+

+

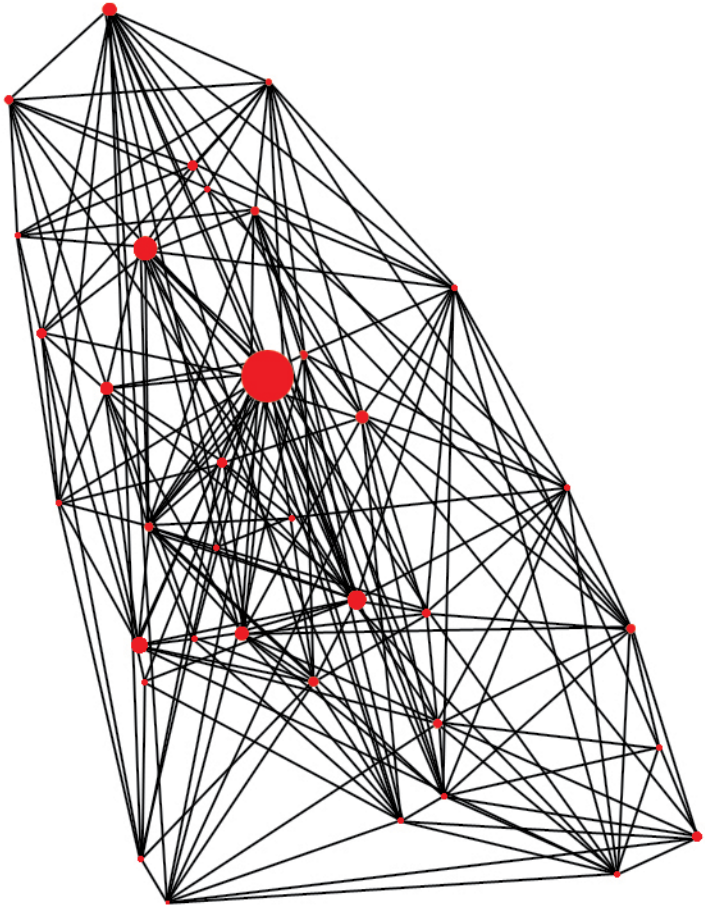
mapa akcije

+

2010
2013

+

MAPA AKCIJE

Autor i urednik: Iva Čukić

Dizajn i ilustracije: Iva Čukić

Izdavač: Creative Lab, Kamčatska 14, Beograd

Tehnički urednik: Radomir Lazović

Lektura: Dubravka Vranjanac

Štampa: Stojkov štamparija, Novi Sad, 2013.

Tiraž: 500

ISBN: 978-86-89517-01-9

Veliku zahvalnost dugujemo ERSTE banci bez čije pomoći ova knjiga ne bi ugledala svetlost dana.

PREDGOVOR

Mapa akcije nastala je istraživanjem prostornih borbi i napora u velikom broju gradova u Srbiji. Isticanjem ovih inicijativa i pobuna dobili smo novu kartu Srbije na kojoj su vidljive različite vrste postojećih delovanja u domenu prostornog razvoja grada – od onih čija se borba ogleda kroz određene vidove protesta i peticija do onih usmerenih na stvaranje novih, nezavisnih prostora u gradu, oslobođenih logike tržišta.

Kako su ovi oblici delovanja pojedinaca i organizacija postali sve učestaliji, bilo je neophodno napraviti mapu pomoću koje će se različite inicijative upoznavati, međusobno komunicirati, širiti informacije i podržavati se, razmenjujući iskustva, taktike i strategije i na taj način formirati jedinstvenu mapu – *mapu akcije*!

Ideja koju je koncipirao i zagovarao francuski sociolog Anri Lefevr (Henri Lefebvre), ideja o „pravu na grad” upravo podrazumeva pravo svakog građanina na gradske resurse i pravo na učešće u životu zajednice (Lefevr, 1968). Pravo na grad je od svog nastanka postao veoma važan koncept koji ističe tezu da je grad javan, što znači da predstavlja mesto društvene interakcije i razmene. Vođeni tom idejom, pojavljuju se primeri aktivizma, uglavnom na mikroplanu, koji reaguju na oduzimanje i ugrožavanje javnog prostora. U eri neoliberalnog kapitalizma, koji profit i tržište postavlja iznad svega, pravo na grad pokušava se ustanoviti kao jedno od osnovnih ljudskih prava. Po Harviju (Harvey, 2008), pravo na grad jeste pravo na aktivno učešće građana u oblikovanju grada sa ciljem da ga učine drugačijim, oblikuju više u skladu sa svojim željama i potrebama i na taj način iznova stvore i sebe i društvo koje je više po meri njegovih građana.

Dvadesetogodišnja tranzicija, koje smo svedoci, razvila je nekoliko mehanizama preraspodele javnih sredstava i viška vrednosti koje se proizvode u gradovima, najčešće putem prodaje i ugrožavanja javnih dobara ili različitim procesima urbanizacije, a gotovo bez izuzetka na štetu samih građana, a u korist onih koji raspolazu kapitalom moći i novca. Grad u tom sistemu biva prepušten neplanskom razvoju, a oblici borbe su različiti vidovi demonstracija, protesta, peticija i pobuna koje se sve češće dešavaju u savremenim gradovima.

Inicijative građana za sada predstavljaju razdvojene i kratkotrajne taktike menjanja uslova života u gradu, ali cilj mape je upravo da se njihovim stuktuiranjem i beleženjem razviju strategije koje bi uticale ne samo na uslove života u gradu već i na odnose moći u društvu.

Ministarstvo prostora

rodzaj

01
11

INICIJATIVE ZA ZELENE POVRŠINE

02
25

INICIJATIVE ZA ODBRANU
ZELENIH POVRŠINA

03
35

INICIJATIVE ZA BICIKLISTIČKE
ŠTAZE

04
49

INICIJATIVE ZA POBOLJŠANJE
KVALITETA SAOBRAČAJA

05
59

INICIJATIVE ZA PRIVREMENO
KORIŠĆENJE JAVNIH POVRŠINA

06
79

INICIJATIVE ZA TRAJNO
KORIŠĆENJE JAVNIH POVRŠINA

07
89

INICIJATIVE ZA ODBRANU
JAVNIH POVRŠINA

08
99

INICIJATIVE ZA DRUŠTVENE I
KULTURNE CENTRE

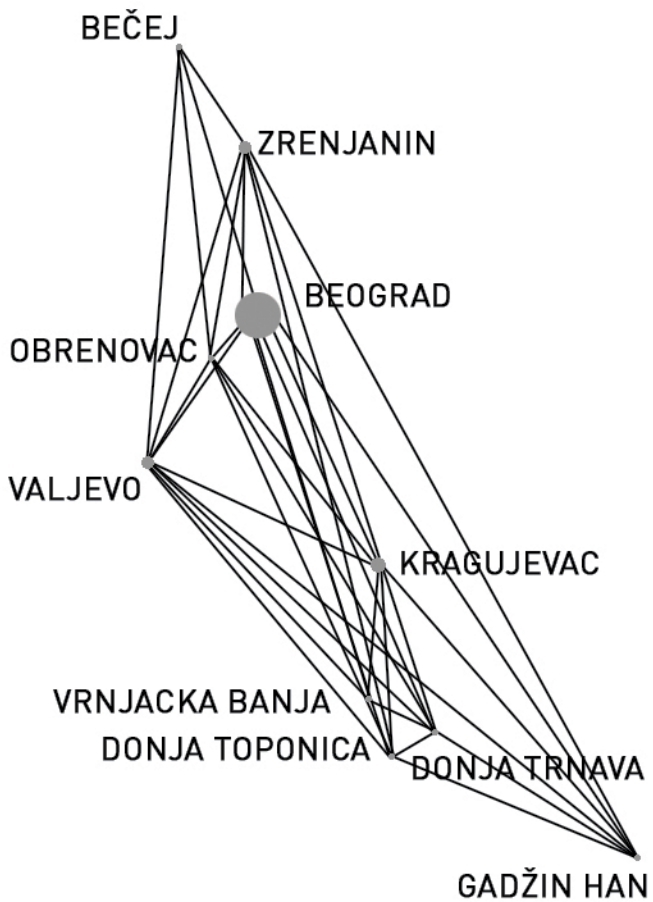
09
107

DRUŠTVENI I KULTURNI CENTRI

inicijative
za
zelene
površine

01

BEOGRAD

BEOGRADSKI FESTIVAL CVEĆA
SUPERNATURAL FESTIVAL
SRBIJA U POKRETU

02

BEČEJ
EKOBEČEJ

03

VALJEVO

DRUŠTVO ISTRAŽIVAČA "VLADIMIR
MANDIĆ - MANDA"

04

VRNJAČKA BANJA
EKO KLUB VRBA

05

GADŽIN HAN
DA ZAPLENJE OSTANE ČISTO

06

DONJA TOPONICA / DONJA TRNAVA
GRUPA KOBRA

07

ZRENJANIN
DOBRO DRVO

08

KRAGUJEVAC
EKOPARK

09

OBRENOVAC
EKODVORIŠTE

BEOGRADSKI FESTIVAL CVEĆA

BFC organizacija ima za cilj da kroz raznovrsne aktivnosti podstiče razvoj standarda urbane ekologije na principima održivosti i aktivne javnosti. Osnovni postulat BFC-a je unapređenje kvaliteta života kroz različite discipline i mrežnu saradnju koja proizvodi interakciju, pružajući obnovu, zaštitu i vrednovanje zelene infrastrukture Beograda kao važan deo naše urbane svakodnevice.

BFC programi obuhvataju organizaciju manifestacija, edukacija, radnih akcija i pokretanje inicijativa sa konkretnim rešenjem urbanih ekoloških problema.

BFC okuplja brojne saradnike i partnere iz oblasti ekologije u zaštiti životne sredine, pejzažne arhitekture i hortikulture, prostornog planiranja i urbanizma, kulture i umetnosti, dizajna i arhitekture, kao i privrede i eko-industrije, obrazovanja i sporta, medija i društveno odgovornih preduzeća.

BFC projekti uključuju, angažuju i promovišu rad kreativaca i mladih profesionalaca koji za temu imaju oplemenjivanje životne sredine i urbanu ekologiju.

Cilj BFC-a je da postane tradicionalna manifestacija koja će se održavati u Beogradu svakog septembra i da se kao takva uvrsti u turističku ponudu Beograda. Misija je da BFC inicira uspostavljanje sličnih manifestacija i u drugim gradovima Srbije, kao i da vremenom preraste u festival parkova.

info@bfc.rs
www.bfc.rs

SUPERNATURAL FESTIVAL

Nakon šest godina Supernatural festivala, najvećeg ekološkog događaja u Srbiji, koji je kroz programe za zaštitu životne sredine, obrazovanje i kulturu promovisao ekološke vrednosti, Supernatural pokret pokreće projekat revitalizacije ekosistema Ade Huje.

Ada Huja, nekada predeo bogat zelenilom, vinogradima, proglašen za IBA područje (*Important Bird Area*), šezdesetih godina prošlog veka postaje gradska deponija, čime je započeto narušavanje ekosistema ovog zelenog područja, smeštenog na samo 4 km od centra Beograda. Nekada ostrvo Ada Huja, usled višedecenijskog deponovanja otpada spaja se sa obalom i formira se rečno poluostrvo.

Na ovaj način zaustavljen je dotok sveže dunavske vode kroz rukavac. Otpadne vode – komunalne i industrijske – godinama se talože u ostatak rukavca, koji danas predstavlja ekološki i zdravstveni hazard za stanovništvo okolnih naselja. Istovremeno, špic poluostrva služio je kao ilegalna deponija građevinskog štuta, čime je bujna vegetacija špica Ade Huje uništena.

Supernatural pokret u oktobru 2011. u saradnji sa Opštinom Palilula, Gradskim zelenilom i JKP „Gradska čistoća” pokreće čišćenje ilegalne deponije štuta na špicu rečnog poluostrva Ada Huja i uspostavljanje centra za zaštitu životne sredine, obrazovanja i kulturu – Supernatural park.

Konačni cilj projekta je revitalizacija ekosistema Ade Huje i formiranje gradskog parka na Dunavu.

office@supernaturalfest.com
www.supernaturalfest.com

BG
03

SRBIJA U POKRETU

Udruženje „Srbija u pokretu” čine građani i građanke Srbije. Zadowoljni smo onim što smo i što smo do sada postigli, ali nezadowoljni brojnim negativnim pojavama koje nas okružuju. Dolazimo iz najrazličitijih društvenih sfera, a čine nas ekonomisti, lekari, politikolozi, pravnici, sociolozi... Živimo u Srbiji. Rešeni smo da tu i ostanemo. Ne želimo da zauvek odemo u svet kako bismo živeli bolje. Detinjstvo smo proveli gledajući svoje roditelje koji se bore PROTIV nečega ili nekoga, za bolju budućnost svoje dece. Šta se promenilo??? MI se danas borimo ZA nas i našu decu... Želimo da učinimo sve što možemo da u Srbiji život postane bolji, i to ne samo na rečima i u nekoj budućnosti već konkretno i danas!

2009. godine osnovali smo „Srbiju u pokretu”, organizaciju čija je misija osnaživanje, motivisanje i ohrabrivanje pojedinaca da aktivno i udruženo učestvuju u kreiranju kvalitetnijeg života u Srbiji.

Mišljenja smo da svaki pojedinac ima kapacitete i resurse da se pokrene i da svoj život učini kvalitetnijim i boljim... da traži od države da uradi nešto za njega, ali i da on sam uradi nešto za sebe i državu.

Promene kreiramo MI – građani, ne čekamo da to neko uradi umesto nas.

Misija UG „Srbija u pokretu” je stvaranje jakog i odgovornog civilnog društva putem motivisanja pojedinaca da aktivno učestvuju u kreiranju promena koje će njihov život učiniti kvalitetnijim.

Eko-tim „Srbije u pokretu“ je 2011. godine počeo sa realizacijom projekta Zeleni april. Ideja je nastala sa ciljem da se obezbedi građanima neophodna infrastruktura za separaciju otpada, odnosno postavljanje reciklažnih kontejnera za PET, metal i papir. Obuhvata aktivno uključivanje volontera, građana, privrednih subjekata, a sve u cilju povećanja stope ponovnog iskorišćenja i reciklaže ambalažnog otpada u Beogradu. Na taj način želimo da podignemo odgovornost stanovništva o ekonomskoj vrednosti otpada i ekološkoj važnosti procesa razvrstavanja otpada.

Trenutna situacija u Srbiji pokazuje da kod nas ne postoji sistemski organizovano sakupljanje, sortiranje i reciklaža otpada. Na osnovu istraživanja Departmana za inženjerstvo zaštite životne sredine na Fakultetu tehničkih nauka u Novom Sadu, na teritoriji Beograda u periodu od septembra 2008. do juna 2009. godine izmerena je masa od 348941 tona sakupljenog otpada.

Rezultati projekta Zeleni april:

- 30 volontera;
- 500 stanara ulice Kralja Milutina podržalo je kampanju sakupivši 450 kg starog papira;
- 70 000 dinara donirala su preduzeća iz ove ulice;
- 39 000 dinara sakupljeno je na aukciji unikatnog nakita Pero Art Centra i „Srbije u pokretu“;
- Prvo građansko reciklažno ostrvo postavljeno je u ulici Kralja Milutina, ostatak sredstava donirala Opština Vračar.

pokreni@srbijaupokretu.org
www.srbijaupokretu.org

EKOBEČEJ

BČ
01

Udruženje građana „ekoBečej“ je nevladina socijalno humanitarna i nestranačka organizacija, zasnovana na slobodi udruživanja građana radi ostvarivanja i unapređivanja određenih zajedničkih ciljeva i interesa.

Ciljevi Udruženja su:

- Učešće i organizovanje dobrovoljnih akcija za očuvanje i unapređenje životne sredine i korišćenje obnovljivih energetskih resursa.
- Edukacija stanovništva o evropskim eko-standardima.
- Uvođenje koncepta održivog razvoja u sve sektore društva.
- Prekogranična saradnja i povezivanje sa organizacijama slične namene iz okolnih zemalja i Evropske unije, kao i sličnih organizacija iz Srbije radi razmene iskustava i saradnje.

- Ostvarivanje uslova za samoizdržavanje i razvoj udruženja.
- Ekologija i ekonomija na prvom mestu.

info@ekobecej.org
www.ekobecej.org

VA
01

DRUŠTVO ISTRAŽIVAČA „VLADIMIR MANDIĆ - MANDA”

Klub mladih istraživača je osnovan 16. februara 1969. godine u Valjevu, a osnovala ga je grupa mladih entuzijasta spremnih za istraživanje i otkrivanje neotkrivenih tajni prirode. U početku svog postojanja, Klub je imao sledeće istraživačke grupe: speleološku, biološku, etnografsku, sociološku, turističku i grupu za program „ishrana u prirodi”.

Članovi Društva istraživača „Vladimir Mandić” – *Manda* su idejni tvorci Republičke konferencije Mladih istraživača Srbije (MIS), koja je počela sa radom 1976. godine. Iz našeg društva je potekla i ideja o osnivanju Istraživačke stanice Petnica, osnovane 14. septembra 1982. godine. „Sretni smo što je pored naše Petničke pećine nikla prva Istraživačka stanica – izvoršte novih ideja i novi kvalitet akcije i organizacije mladih istraživača”, govorili su u to vreme članovi speleološke grupe.

Realizovali su uređenje parkinga na gradskom izletištu uz reku Gradac, postavljanje punkta za iznajmljivanje bicikala, a sve u cilju smanjenja broja vozila koja se kreću uz reku i skretanja pa-žnje na značaj zaštite životne sredine.

istrazivaci@istrazivaci.rs
www.istrazivaci.rs

VB
01

EKO KLUB VRBA

Eko klub VrBa je udruženje građana osnovano u aprilu 2010. godine u Vrnjačkoj Banji kao nevladina, nestranačka i neprofitabilna organizacija. Osnovni ciljevi i delatnost udruženja jesu unapređenje i zaštita životne sredine. U prvih par meseci članovi eko kluba VrBa su uspešno organizovali niz akcija u Vrnjačkoj Banji i okolini. Zahvaljujući prijateljima i donatorima eko kluba VrBa, sve naše akcije su uspešno organizovane i sprovedene u delo i moramo da naglasimo da su akcije eko kluba VrBa praćene uz veliko interesovanje i pomoć građana i posetilaca Vrnjačke Banje.

Kroz različite akcije čišćenja, edukativnih radionica i reciklažnih radionica građani Vrnjačke Banje i okoline prepoznali su naš

trud, dobru volju i nameru tako da nas je iz dana u dan sve više i više. Prilaze nam ljudi raznih profila i godina, što nam znatno olakšava planiranje i organizovanje nekih budućih akcija i projekata. I ovim putem vas pozivamo da nam se javite i prenesete nam vaše pohvale, kritike, ideje...

Želimo da našim prisustvom i delatnošću, raznim akcijama da podsetimo građane i goste Vrnjačke Banje da je Vrnjačka Banja prelepo mesto za život, odmor i provod i da takvim želimo i da ga održimo.

www.ekovrba.com

DA ZAPLANJE OSTANE ČISTO

GH
01

Udruženje DA ZAPLANJE OSTANE ČISTO je nevladina, nestra-
načka organizacija u oblasti zaštite životne sredine sa misijom
edukacije i aktivnostima na konkretnim projektima u cilju sma-
njenja divljih deponija i njihovih devastiranja, kao i zaštita Kutin-
ske reke. Udruženje je osnovano 2011. godine u opštini Gadžin
Han, mesto Marina Kutina.

Naša misija:

Da reku gaziš,
Da se od stakla ne paziš,
Da livadom protrčiš bos,
Da ti iz šume zapeva kos,
Da te sunce ne peče dok sija,
Da vazduh što dišeš grudima prija.

zaplanjeMK@gmail.com

www.mkutinazaplanje.ls.rs

www.facebook.com/pages/Da-Zaplanje-ostane-čisto

GRUPA KOBRA

DT
01

Neformalna grupa „KOBRA“ nastala je 2007. godine iz Karate klu-
ba „Kobra“ i kao neprofitna i nevladina društvena organizacija ima
za cilj zaštitu životne sredine, uključivanje što većeg broja mladih
ljudi u planinarenje, izviđaštvo te racionalno korišćenje njihovog
slobodnog vremena i njihove kreativnosti u cilju održanja i razvoja
lokalne zajednice! Teritorija delovanja je Gradska opština Crve-
ni krst – Niš, a ciljnu grupu predstavljaju meštani svih starosnih
dobi. Predstavništvo se nalazi u Omladinskom kulturnom centru
u Donjoj Toponici. U rad ove grupe, pored dvadeset pet članova,
uključeno je dvadesetak volontera. Grupa je, za nepune dve godine

postojanja, uspešno realizovala šest projekata koji se tiču mladih i razvoja lokalne zajednice u saradnji sa velikim brojem organizacija, pojedinaca i institucija. Godine 2008. je proglašena za najbolju omladinsku organizaciju od strane Grupe Proces iz Beograda i Ministarstva omladine i sporta Republike Srbije.

ug.kobra@hotmail.com
www.facebook.com/ug.kobra

ZR
01

DOBRO DRVO

DOBRO DRVO je projekat putem kog implementiramo model plan-skog ozelenjavanja javnih zelenih površina u gradu Zrenjaninu uz uključivanje i podsticanje na saradnju svih aktera u lokalnoj zajednici – Gradske uprave, javnih ustanova i preduzeća, ustanova obrazovanja, udruženja građana, privrednika, kompanija i građana.

Tokom godine organizujemo prolećnu i jesenju nedelju sadnje, akcije koje realizujemo uz podršku građana, kompanija i lokalne samouprave, a u cilju stvaranja novih ambijenata za rekreaciju i odmor, ozelenjavanja i održivog razvoja javnih zelenih prostora u gradu.

Projekat je inicirao PhotoExpo i zajednički ga realizuje sa javnim preduzećima Direkcija za izgradnju grada Zrenjanina i JKP „Čistoća i zelenilo”, javnom ustanovom Kulturni centar Zrenjanin, Odeljenjem za zaštitu životne sredine Gradske uprave Zrenjanin i ustanovama obrazovanja – osnovnim i srednjim školama u Zrenjaninu.

DOBRO DRVO je ideja koja će pružiti mogućnost deci i mladima da nauče šta znači preuzimanje inicijative, planiranje i učestvovanje u kreiranju svog životnog okruženja.

photoexpose@gmail.com
www.facebook.com/dobrodrvo
www.vimeo.com/31475552

KG
01

EKOPARK

Udruženje građana „Eko Park” počelo je sa svojim aktivnostima 1997. godine, kao neformalna grupa građana naselja Ilina voda.

Mi smo grupa ljudi, građana Kragujevca, koji imamo svoj pogled na život i svet. Hoćemo i želimo da mislimo svojom glavom i nismo zadovoljni izgledom pojedinih zelenih površina u našem gradu i na-

šem bližem okruženju. Nismo zadovoljni stepenom uređenosti zaštite životne sredine Kragujevca. Želimo da ostanemo u ovom gradu i radimo poslove koje volimo i znamo.

Da budemo deo sveta i Evrope, jer to objektivno, svojim znanjem, istorijom, geostrategijskim položajem i ljudskim i materijalnim potencijalima zaslužujemo.

Želimo da budemo udruženje koje će da okupi ljude svih profila koji žele da kroz druženje, razmenu mišljenja, polemike, debate, akcije na svim mogućim nivoima utiču na zbivanja u svom okruženju. Takođe, želimo da učimo i da se usavršavamo. Naša vrata su širom otvorena svima – i onima koji tek treba da nešto postignu i onima koji su do sada već nešto postigli. Svima koji imaju viziju, ali ne znaju kako da je ostvare.

Ideja vodilja ovog udruživanja je POTREBA za PROMENOM. Na BOLJE.

Princip rada ovog udruženja je udruživanje na dobrovoljnoj bazi svega onoga što bi doprinelo tom cilju.

Akcije u poslednjih par godina:

- Članovi Udruženja „Eko Park”, iz čitavog Kragujevca, sa žiteljima lline vode sprovedi su niz akcija ulepšavanja prostora unutar ove prirodne oaze biljnog i životinjskog sveta.
- Članovi Udruženja su posadili oko 50 mladih breza i upotpunili živopisnu sliku parka. Dobar deo parka je pod šumom, koja se podmlađuje novim sadnicama. Pored breza, u parku su posađene i nove lipe, platani, hrastovi, oskoruše, četinari.
- Samo ime naselja llina voda svedoči da je bogato izvorima. Članovi Udruženja podigli su jednu i renovirali još dve česme u Eko Parku. Podigli su spomen-česmu zadužbinaru Svetozara Andrejevića. Renovirali su i česmu koju je podigao sam Andrejević. U Parku postoje i Hajdučka česma, izvor Cigančica, česma Miloša Obrenovića i bunar.

nvo_ekopark@yahoo.com
www.ekopark.rs

EKO-DVORIŠTE

OB
01

Udruženje za zaštitu životne sredine, reciklažu i ekologiju u Obrenovcu „Eko-Dvorište” je kao neformalna grupa počelo sa radom u oktobru 2009. godine. Udruženje broji 80 članova volontera koji se uključuju po projektu, a 70% njih čine mladi. Inicijativu za osnivanje ovog udruženja pokrenuli su

mladi iz Obrenovca koji su uvideli problem reciklažnog otpada u njihovom okruženju (izletištu, gradskom trgu, sportsko-kulturnom centru, nakon koncerata, svirki i drugih manifestacija).

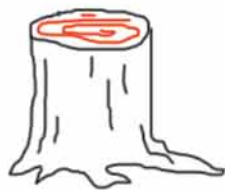
Misija Udruženja je unapređenje zaštite životne sredine kroz edukaciju mladih, dece, građana o očuvanju i zaštiti životne sredine.

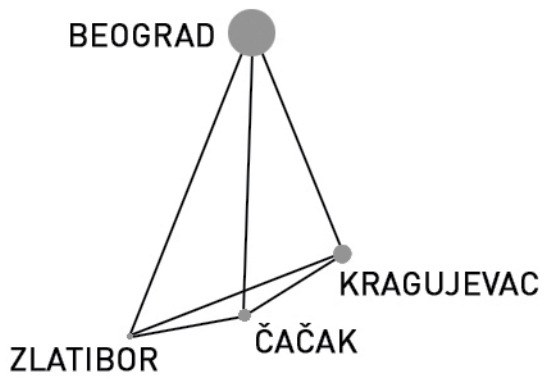
Aktivnosti Udruženja su:

- rehabilitacija ugroženih područja;
- zalaganje za promenu navika u pogledu korišćenja i očuvanja prirodnih resursa;
- zalaganje za promenu navika u pogledu postupanja sa otpadnim materijalima.

office@ekodvoriste.com
www.ekodvoriste.com

---

inicijative
za
odbranu
zelenih
površina

01

BEOGRAD

MILJAKOVAČKI IZVOR
NEIMARSKI PARK
ZAŠTITIMO ZVEZDARSKU ŠUMU
ZAŠTITIMO ŠUMICE
ZELENO NASELJE PETLOVO BRDO
ŠESTI PARKIĆ

02

KRAGUJEVAC

BITKA ZA AERODROM

03

ZLATIBOR

SAČUVAJMO ZLATIBORSKU ŠUMU

04

ČAČAK

VINARA

MILJAKOVAČKI IZVOR

Meštani mesne zajednice Miljakovački izvori protive se usvajanju plana detaljne regulacije koji predviđa gradnju na izvoru, uvereni da bi ona uništila prirodni dragulj sa kojeg trideset sedam godina teče pijaća voda.

Žitelji mesne zajednice Miljakovački izvori sakupili su 1.300 potpisa (jun 2012.) kako bi podneli amandman na Nacrt plana detaljne regulacije za taj deo Rakovice i sprečili da se na prostoru izvora i kaptaže kojom se napaja Miljakovačka česma grade stambene zgrade. To je, kako kažu, poslednji u nizu pokušaja da zaustave uništavanje izvora iz koga već trideset sedam godina teče voda za piće.

www.facebook.com/mz-miljakovacki-izvori

NEIMARSKI PARK

Građani Neimara okupljeni su oko inicijative čuvanja zelene površine jer je na tom mestu predviđena izgradnja ugostiteljskog objekta. Do sada su prikupili više od šeststo potpisa za peticiju kojom traže da se spreči gradnja bilo kakvog objekta. Inicijativu je pokrenula grupa roditelja đaka OŠ „Svetozar Marković“ i stanovnika/ca ovog dela Vračara.

„Želimo da vas upoznamo sa činjenicom da su tokom prošle godine u neposrednoj blizini osnovne škole već otvorena dva ugostiteljska objekta, koja su prilično izmenila demografiju našeg kraja. Sada se u srcu parka, koji je javno dobro i koji se nalazi na deset metara od škole, otvara još jedna kafana!

Pisali smo svima: Gradskoj upravi za urbanizam, raznim inspekcijama, gradonačelniku; i poslali peticiju koju je potpisalo više od šeststo građana. Sve to se dešavalo početkom juna 2012. godine. Vlasti su nas ignorisale i donele rešenje i dozvolu za izgradnju ugostiteljskog objekta. Uprkos svemu, mi se i dalje žalimo, pišemo pisma i tražimo odgovore.”

Neimarski park se nalazi na opštini Vračar u Beogradu. Od 2005. godine nosi ime Jelene Šantić, čuvene beogradske balerine i borca za mir i ljudska prava.

www.facebook.com/NeimarskiPark

Udruženje „Zaštitimo Zvezdarsku šumu“ bori se protiv seče drveća i probijanja saobraćajnica u toj prirodnoj oazi, od januara 2010. godine. Inicijativa okuplja veliki broj građana, a učestalo organizuje različite koncerte i druge događaje sa namerom da skrene pažnju na značaj Zvezdarske šume.

Zvezdarska šuma prostire se na površini od oko 137 hektara, od čega je 21 hektar uređen kao park. Prosečna starost vegetacije je oko pedeset godina, a najveći deo čine čiste ili mešovite vrste drveća (bagrem, crna i kanadska topola, američki javor, beli jasen, hrast, crni i beli bor), kao i šumsko i ukrasno bilje.

Kada je tridesetih godina 20. veka na vrhu brda sagrađena Opservatorija, počelo je pošumljavanje, koje je intenzivirano posle 1945. godine, u toku dobrovoljnih radnih akcija. Uloga novog šumskog kompleksa bila je delimično i zaštita Beograda od vetra (košave).

Danas Zvezdara u pejzažu grada deluje kao dominantni zeleni masiv, naročito istaknut u odnosu na deo grada pored Dunava i saglediv sa raznih tačaka u gradu i mnogih viših kota na periferiji. Dominantni položaj i relativno velika nadmorska visina čine da se sa platoa i grebena Zvezdare može sagledati široka panorama grada, sa Avalom u zaleđu i predelom preko Dunava.

zvezdarskasuma@yahoo.com
www.zvezdarskasuma.blogspot.com

Inicijativa Zaštitimo Šumice, od maja 2012. godine, okuplja građane sa ciljem da odbrani od seče stabala zeleni pojas na opštini Voždovac u Beogradu. Građani, odlučni u svojoj nameri, svakodnevno su protestovali u tom parku, a akcija se proširila i na Fejsbuk, gde je formirana grupa *Zaštitimo Šumice* sa oko 3.000 pristalica, a podrška upornim i istrajnim Beograđanima svakog dana je sve veća. Cilj grupe je da okupi sve dobronamerne Beograđane, Voždovčane, komšije, ljubitelje sporta i zelenila da organizovano zaštite Šumice od divljačke seče drveća! Šumice su pluća ovog dela Voždovca i Beograda! Pripadaju svima nama!

www.facebook.com/ZastitimoSumice

ZELENO NASELJE PETLOVO BRDO

Žitelji naselja Petlovo brdo iz Beograda osnovali su inicijativu za zaštitu zelenog pojasa početkom 2012. godine. Petlovo brdo i okolina trpe trenutno neprocenjivu štetu. Dva goruća problema neposredno ugrožavaju život i zdravlje – pre svih naše dece, ali i opstanak celokupnog ekosistema. Na manje od 300 metara od prvih kuća, na jugozapadnom uglu Kružnog puta Kijevo i Ibarske magistrale, uz naše naselje formirana je ogromna divlja deponija prošlog novembra (2011), koja je na osam mesta zapaljena. Po našim saznanjima, otpad koji gori je visoko toksičan. To je već registrovano od strane vatrogasaca, komunalne inspekcije i policije. Pored aerozagađenja, ugrožen je i izvor pitke vode Džamonjin bunar i zemljište natopljeno mazutom. Raznorazno đubre je dospelo i u prelivni vodotok beogradskog vodovoda. Zločin prema ekosistemu se nastavlja i sečom šume i bespravnom gradnjom u park-šumi Borići, koja je sađena planski šezdesetih godina prošloga veka. Poslednji nasrtaj bagerima na šumu smo sprečili ličnim prisustvom u petak 23. marta 2012.

Pored toga, ovo udruženje građana je deo većih akcija ozelenjavanja i očuvanja zelenih površina. Udruženje „Zelena naselje” dalo je svoj doprinos i u toku akcije *Očistimo Srbiju* u junu 2012. godine.

zelenonaselje-petlovobrdo.blogspot.com

ŠESTI PARKIĆ

Posle slučaja „Petog parkića” na Zvezdrari, stanari jednog beogradskog naselja bore se da sačuvaju još jednu zelenu oazu. Radi se o parku u ulici Matice srpske 62-66 na Mirijevu, koji je simbolično nazvan „Šesti parkić”. Na njemu je početkom 2010. godine počela priprema za izgradnju stambenog objekta, što je izazvalo revolt stanara ovog dela grada, koji su nakon toga počeli danonoćno da dežuraju u parku sa namerom da spreče gradnju.

Detaljnim planom regulacije 2002. godine park je pretvoren u gradsko građevinsko zemljište, a stanari su za tu odluku saznali tek kada je park pretvoren u gradilište. Nakon postavljanja gradilišne ograde krenula je i njihova borba protiv izgradnje. Radovi su prekinuti, a investitori su sve predali sudu, od kojeg očekuju da im svojom odlukom omogući nastavak izgradnje.

U januaru 2013. godine investitori ponovo počinju gradnju. Do tada je više od hiljadu žitelja okolnih ulica potpisalo peticiju kako bi sprečili rušenje oko 50 borova i breza i pretvaranje parka između njihovih zgrada u gradilište.

www.sestiparkic.blogspot.com
www.facebook.com/sesti.parkic

KG
01

BITKA ZA AERODROM

Inicijativa svih pravih Aerodromaca protiv usiljene gradnje na zelenim površinama! Ono što smo mislili da je bilo predizborna podmetanje sada nam se vraća kao bumerang. Ne dajmo Aerodrom!!! Aerodrom iznad politike!

Više stotina žitelja ovog kragujevačkog naselja, od juna 2012. godine, svakodnevno protestuje protiv odluke gradske vlasti da se zelene površine i dečja igrališta pretvore u građevinske parcele. Od jedanaest lokacija koje je Preduzeće za izgradnju grada nedavno ponudilo investitorima u zakup na devedeset devet godina – tri se nalaze na Aerodromu, jednom od retkih naselja koje je u jeku gradnje uspelo da sačuva izgled urbanističke celine, precizno definisane još osamdesetih godina prošlog veka. Kako je planirano, na tim lokacijama biće izgrađeno ukupno šest poslovnih i stambenih objekata, a nadležni tvrde da će Aerodrom na taj način dobiti novi, moderniji izgled. Ova odluka, međutim, podigla je na noge više stotina žitelja ovog naselja.

Iako su odlučni da nastave proteste i sakupe dovoljno potpisa za peticiju koju bi uputili nadležnima, žitelji Aerodroma sumnjaju da će gradska vlast promeniti svoju odluku. Kažu da su tokom prethodnih godina mnogi sugrađani protestovali zbog sličnih odluka, ali da još nikom nije pošlo za rukom da se izbori za svoja prava. Ne dajmo da nam političari za šaku evra ruže naš kraj!

Ne dozvolimo da nam uništavaju Aerodrom kakvim se ponosimo! Borimo se da naše naselje ostane kakvo je i do sada bilo – NAJLEPŠE U GRADU!!!

Svi u bitku za Aerodrom!

www.facebook.com/BitkaZaAerodrom

UE
01

SAČUVAJMO ZLATIBORSKU ŠUMU

Udruženje građana „Sačuvajmo zlatiborsku šumu” osnovano je u junu 2012. godine sa ciljem da se najhitnije spreči eradikacija šum-

skog kompleksa sa kompletnim biodiverzitetom – park-šuma u kojoj je Opština Čajetina započela radove na potpunom uklanjanju šumskog pokrivača i izgradnji kanalizacione i putne infrastrukture kako bi obezbedila nesmetanu izgradnju turističkih i privatnih komercijalnih objekata.

Misija:

- Borba za očuvanje parka prirode i jedinstvenog šumskog ekosistema na Zlatiboru.
- Ostvarivanje zakonom zagaranтовanog prava na život u zdravoj životnoj sredini i na blagovremeno i potpuno obaveštavanje o njenom stanju, da je svako, a posebno Republika Srbija i lokalna samouprava, odgovoran za zaštitu životne sredine, kao i to da je svako dužan da čuva i poboljšava životnu sredinu.
- Insistiranje na striktnom poštovanju međunarodnih konvencija o zaštiti i unapređenju životne sredine i očuvanju biodiverziteta, na čije se odredbe Republika Srbija zakonski obavezala pred međunarodnom zajednicom, Arhuska konvencija, čl. 17 Zakona o zaštiti životne sredine (*Službeni glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) i Tvinig projekat o jačanju administrativnih kapaciteta za zaštitu područja u Srbiji (NATURA 2000) koji finansira EU.
- Informisanje javnosti o grubom kršenju zakona i odredbi Regulacionog plana i pozivanje na krivičnu odgovornost svih odgovornih grupa i pojedinaca zbog ireverzibilnih negativnih posledica po životnu sredinu, nepoštovanja zaštite postojećih šumskih kompleksa i narušavanja biodiverziteta.

zlatiborska.suma@gmail.com

VINARA

ČA
01

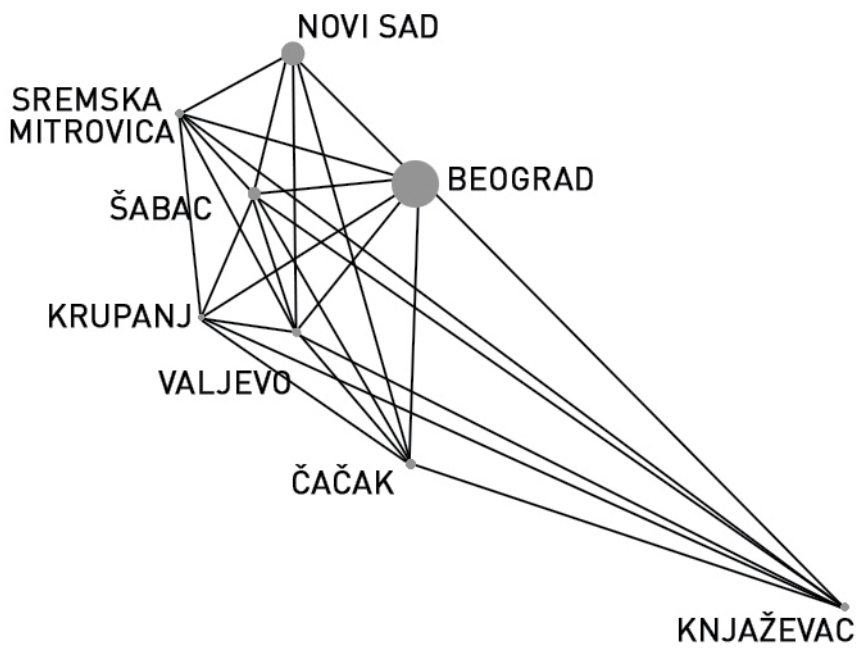
Meštani naselja Vinara u Čačku ne daju da ulica seče veliki park u tom kraju. Građani Čačka podneli su u junu 2013. godine oko 1 000 pisanih primedbi na deo nacрта Glavnog urbanističkog plana Čačka kojim se predviđa da ulica Sv. Save preseče veliki gradski park, jedinu zelenu oazu u užem gradskom jezgru. U delu koji se tiče saobraćajnih komunikacija, GUP predviđa da ulica Sv. Save bude deo budućeg saobraćajnog prstena oko centra grada, presecajući veliki park, ali i prolazeći tik pokraj otvorenih bazena, Instituta za voćarstvo, osnovne i srednje škole, dva fakulteta, obdaništa i Doma zdravlja. Javni protesti građana protiv ovakvog rešenja, kao i predlozi i primedbe stručnjaka urbanista, nisu mogli nadvladati interese onih koji drvorede, parkove i kulturna dobra, rušilački i sečom, pretvaraju u deponiju.

Meštani naselja "Vinara", u blizini parka, naglašavaju da ni po koju cenu neće dozvoliti da se "njihov park pretvori u parkić" smanjivanjem sadašnje površine od 3,22 hektara za četvrtinu. Nijedan metar kvadratni novih zelenih površina nije formiran u poslednjih 50 godina, a sadašnje rukovodstvo je spremno da i ovo što je nasleđeno uništi. Po normativima, parkovska površina po glavi stanovnika trebalo bi da iznosi pet kvadratnih metara, a sadašnji parkovi obezbeđuju svega 0,37 kvadrata. Prema standardima u Čačku bi trebalo da bude 40 hektara parkovskih površina, a ima ih deset puta manje.

---

inicijative
za
biciklističke
staze

01

BEOGRAD

BIKE TO WORK
DEBELI BICIKLISTI
JUGO CIKLING KAMPANJA
ULICE ZA BICIKLISTE
CIKLIRANJE
CIKLO SVET SRBIJA

02

VALJEVO

CIKLOPAORI

03

KNJAŽEVAC

ZELENA ZONA

04

KRUPANJ

ECOBIKE

05

NOVI SAD
NOVOSADSKA BIKIKLISTIČKA
INICIJATIVA

06

SREMSKA MITROVICA
TOČAK KAO ŽIVOT

07

ČAČAK
DEVA

08

ŠABAC
VOZI ULICE

Biciklom na posao, biciklom u školu, bilo kuda - biciklom svuda!

Bike To Work Belgrade je internet platforma za razmenu iskustava među biciklistima, koja služi za promociju jednog novog načina razmišljanja kada je u pitanju organizacija života u gradu. Nastao je sa idejom okupljanja svih onih koji aktivno bicikliraju Beogradom (tzv. bike commuter-a), a to su upravo ljudi koji gotovo svakodnevno biciklom odlaze na posao. Upotreba bicikla kao prevoznog sredstva nije uobičajena u našoj kulturi, te postoje razne predrasude o takvoj vrsti kretanja kroz grad, ali i o ljudima koji to čine.

Bike To Work Belgrade je prva inicijativa ove vrste u regionu. Nadamo se da će naše aktivnosti motivisati i druge da pokrenu nešto slično u svojim gradovima. Naš osnovni cilj je da motivišemo ljude iz svog bliskog okruženja da što češće koriste bicikl kao prevozno sredstvo kroz grad, pogotovu kada su u pitanju kratke relacije od 5-10 km. Takođe, želimo da motivišemo i poslodavce da, za početak, razmišljaju u pravcu organizacije bezbednog parkinga za bicikle ispred svojih firmi, jer je to jedan od osnovnih problema sa kojima se biciklisti suočavaju, mnogo je lakše i jeftinije od organizacije parkinga za automobile.

U maju 2013. godine organizovali smo prvu Tihu vožnju (Ride of Silence) u Beogradu. Ideja ove vožnje je da se oda pošta svima koji su nastradali u saobraćaju dok su vozili bicikl. Iako biciklisti imaju legalno pravo da budu na ulicama zajedno sa vozačima motornih vozila, drugi učesnici saobraćaja često toga nisu svesni. Na našim putevima protekle godine, prema podacima Sobraćajne policije, 69 biciklista je poginulo a 450 zadobilo teške telesne povrede, što je više nego dovoljan razlog da se ovakav događaj odigra i kod nas.

biciklomnaposao.blogspot.com
www.facebook.com/biketoworkbelgrade

Debeli biciklisti su neformalno biciklističko udruženje otvoreno za sve od 7 do 177 kilograma. Ova neobična družina ohrabruje ljude da se pridruže uživanju u vožnji neopterećenoj prosečnom brzinom ili skupom biciklističkom opremom, uz spremnost da se na sve načine izbori za bezbedno mesto među nedovoljno pažljivim vozačima motornih vozila.

Debeli biciklisti svoje vožnje često stavljaju u kontekst umetničkih performansa. Najzapaženija ovakva akcija bila je 800 kilometara duga tura u okviru zaječarskog „Zalet., festivala (2012.) tokom koje su ezoteričnim putevima Istočne Srbije nosili čuvene maske koje je izradio njihov prerano preminuli prijatelj i omiljeni beogradski umetnik Saša Marković Mikrob.

Posebno je zanimljiva muzička sekcija Debelih biciklista koja pod dirigentskom palicom Gorana Nikolića Orgeta (Neočekivana sila koja se iznenada pojavljuje i rešava stvar) za stvaranje muzike koristi ozvučene delove svojih dvotočkaša.

Štab Debelih biciklista nalazi se u Zemunskom malom kulturnom centru (ZMUC) na zemunskom keju, gde se nalazi i jedinstveni parking za debele bicikliste.

www.facebook.com stranica Debeli biciklisti
Štab: ZMUC, Njegoševa 53, Zemun

JUGO CIKLING KAMPANJA

BG
03

Udruženje ljubitelja biciklizma JUGO CIKLING KAMPANJA osnovano je u decembru 1998. godine u Beogradu, na isti dan nakon 114 godina od kada je osnovano Prvo srpsko velosipedsko društvo. Čista slučajnost! To je prvo udruženje ovog tipa osnovano u tadašnjoj SR Jugoslaviji.

Udruženje je osnovano sa ciljem da promoviše sve vidove biciklizma koji nisu takmičarskog tipa, stvaranje uslova za svakodnevno bezbedno kretanje biciklista, edukaciju mladih u cilju shvatanja prednosti vožnje bicikla, unapređenje životne sredine, unapređenje bezbednosti i zdravlja dece, omladine i odraslih. Kao takva, JUGO CIKLING KAMPANJA je članica evropskih i svetskih biciklističkih organizacija i udruženja.

Punopravni je član *European Cyclists' Federation* (ECF), asocijacije preko sedamdeset evropskih udruženja iz više od četrdeset zemalja, kao i *World Carfree Network* (WCN), međunarodne mreže pedeset nevladinih organizacija iz dvadeset šest zemalja širom sveta. Od osnivanja do današnjeg dana, ovo udruženje je organizovalo razne biciklističke manifestacije na području Beograda i drugih gradova u Srbiji sa ciljem pokretanja određenih biciklističkih projekata i jačanja svesti o potrebi zaštite životne sredine.

Do sada je organizovan Festival biciklizma Bike Fest sedam puta, a Evropski dan bez automobila, koji je kasnije prerastao u Evropsku nedelju mobilnosti, dvanaest puta. Od nas je potekla inicija-

tiva za izgradnju biciklističkog lifta na Brankovom mostu. Pokrenuli smo i projekte izgradnje biciklističkih koridora u Beogradu, *Univerzijada na biciklu*, pokretni most za pešake i bicikliste kod Savskog brodogradilišta itd. Naša želja je da se biciklisti bezbedno kreću ulicama naših gradova. To je osnovno pravo biciklista. Tako pomažemo da nam gradovi budu lepši, čistiji, zdraviji. Društvo ima oko petsto registrovanih članova.

info@bicikl.info

www.bicikl.info

BG

04

ULICE ZA BICIKLISTE

ULICE ZA BICIKLISTE je udruženje koje čini grupa građana okupljenih oko iste ideje, a to je poboljšanje uslova i povećanje broja biciklista i biciklistkinja u saobraćaju, stavljanje kulture pešačenja i bicikliranja u dominantnu poziciju u odnosu na automobilsku, koja je zastarela.

Udruženje ULICE ZA BICIKLISTE stvoreno je oko događaja Kritična masa 2011. godine. Ponosni smo na to da smo primer *grassroots* aktivista u Beogradu. Naše aktivnosti odvijaju se lokalno, na osnovu interesovanja i angažovanja zajednice.

Ciljevi udruženja ULICE ZA BICIKLISTE su promena načina razmišljanja građana i građanki Beograda, a pogotovu u načinu razmišljanja gradske vlasti.

Želimo promenu politike razvoja grada, te:

- Beograd za ljude, a ne automobile;
- centar bez zagađujućeg saobraćaja;
- pešačke trgove i bolji javni prevoz;
- javne bicikle kao podsistem javnog prevoza;
- biciklističke staze, trake i parkinge;

www.uzb.rs

www.facebook.com/uguzb

twitter.com/ugUZB

www.ulicezabicikliste.wordpress.com

BG

05

CIKLIRANJE

CIKLIRANJE je nova filozofija kretanja. Jednostavan, pristupačan, zdrav i čist način kretanja po gradu. To je sistem javnog prevoza koji uz pomoć savremenih zelenih tehnologija koristi bicikl na sasvim nov način.

Inicijativa za održivu urbanu mobilnost (predstavljena u junu 2010. godine) je neprofitna, nevladina i nestranačka organizacija koja deluje u sferi civilnog sektora na podizanju nivoa svesti građana/ki o savremenim i alternativnim vidovima mobilnosti i javnog života u urbanim sredinama primenom novih tehnologija koje su u skladu sa etikom održivosti.

CIKLIRANJE je sastavni deo javnog gradskog transporta, omogućava proširenje mreže javnog transporta i daje alternativu bržem, lakšem i preciznijem transportu. Takođe, otvara se nova mogućnost brzog i ekološkog kretanja po gradskom centru. Uz datu alternativu kretanju privatnim kolima, zavisnost od istih se prekida.

CIKLIRANJE će promeniti automobilsku kulturu i uvesti *sharing* koncept, a redovno korišćenje bicikla ima ogromnu zdravstvenu korist po građane, a samim tim i buđenje svesti o zdravom i održivom načinu života.

Najveća dobrobit po grad je promena percepcije i stava građana o mestu gde žive i načinu na koji grad zavisi od svojih građana.

Da bi CIKLIRANJE zaživelo, neophodna je podrška gradske uprave, koja će kroz fondove za razvoj omogućiti renoviranje postojeće i izgradnju nove biciklističke infrastrukture.

Sa porastom ljudi koji cikliraju, smanjuju se gužve u saobraćaju, na parkiralištima i trotoarima. Slika grada polako će se menjati.

info@cikliranje.com
www.cikliranje.com

CIKLO SVET SRBIJA

BG
06

CIKLO SVET SRBIJA je registrovana nevladina, neprofitna organizacija koja oko sebe okuplja ljubitelje sporta i prirode, a pre svega bicikliste. Trenutno ova organizacija okuplja oko stotinak članova sa tendencijom porasta. Osnovni cilj ove organizacije je afirmacija biciklizma kao rekreativnog sporta, bicikla kao prevoznog sredstva, biciklističkog turizma, a u urbanim sredinama kao način odlaska u prirodu i upoznavanje sa lepotama koje nas okružuju.

Za nekoliko godina postojanja, CIKLO SVET SRBIJA je bila organizator više biciklističkih manifestacija, koje su kod ljubitelja biciklizma nailazile na izuzetno dobar odziv, a o čemu su izveštavali i mediji. Vožnje su uglavnom organizovane do lokacija u blizini Beograda, gde su učesnici mogli da vide i nauče nešto novo.

Kao kruna ovogodišnjih aktivnosti organizovan je odlazak na Hilandar biciklima, tokom kojeg smo prevezli oko 1000 km i mnogo toga videli i saznali. Naravno, i ova aktivnost je bila podržana i pomognuta od strane naših prijatelja i pokrovitelja.

Kao i ranijih godina, organizovano ćemo voziti i pomagati drugima da to učine. U planu je izdavanje biciklističkog vodiča za Beogradane, za šta očekujemo i pomoć Turističke organizacije Beograd.

Kao jedan od načina okupljanja biciklista, kada nisu na stazi, jeste izrada specijalizovanog sajta gde ćemo se okupljati, informisati, pitati, razmeniti iskustva, odgovarati i privlačiti nove ljubitelje rekreativnog biciklizma.

U maju 2013. godine otvoren je u Skenderbegovoj ulici broj 15 u Beogradu prvi "Bajk info centar" u našoj zemlji. Tu će poklonici biciklizma moći svakodnevno da se informišu o biciklističkim putanjama i prenoćištima širom Srbije.

Na usluzi će im biti petoro domaćina, a u ovaj prostor, gde može istovremeno da stane stotinu dvotočkaša na pedale, sugrađani će moći da ostave na čuvanje bicikl dok završavaju poslove no gradu.

Delatnost BIC-a:

- biciklisti dobijaju prostor u kojem bi bilo moguće uneti bicikle (čime se eliminiše problem bezbednog parkiranja).
- korišćenje centra za sva biciklistička i ekološka udruženja za njihovo delovanje i promociju
- edukativni centar sa radionicama
- radionice, tribine i predavanja.
- izložbeni prostor
- besplatni mini servis bicikala kao i edukacija u održavanju dvotočkaša
- besplatno korišćenje bicikala za korisnike centra
- iznajmljivanje bicikla turistima za obilazak grada uz pratioca (to je jedan od načina finansiranja NVO)
- mala biblioteka, besplatno iznajmljivanje knjiga
- biciklistički informativni centar za strane i domaće ciklo-turiste
- sve turističke informacije bi bile na raspolaganju koje bi pružali u saradnji sa turističkim organizacijama grada Beograda
- dostupne karte sa biciklističkim stazama (Huber)
- mini bioskop
- festival bici - filmova
- mogućnost čuvanja bicikala za vreme obavljanja obaveza u gradu

office@ciklosvet.co.rs
www.ciklosvet.co.rs

CIKLOPAORI

VA
01

Mi smo mali, slatki i radoznali sa dve noge na dva točka prešli.

www.facebook.com/CiklopaoriValjevo

ZELENA ZONA

KŽ
01

Centar za održivu budućnost Zelena zona – Knjaževac je udruženje čiji su osnovni ciljevi da doprinese zaštiti i unapređivanju životne sredine, kao i promovisanju zdravih stilova života kroz aktivnije delovanje mladih promovišući principe održivog razvoja, volonterizma i promociju njegovih vrednosti.

U maju 2013. Centar za održivu budućnost "Zelena zona" počeo je realizaciju projekta "Metar je naš". Cilj je da se skrene pažnja na poštovanje Zakona o saobraćaju, po kome biciklisti imaju prava na jedan metar od trotoara ili parkinga. Akciju ljubitelja dvočekaša podržala je i umetnička družina iz Zemuna "Debeli biciklisti", muzičkim performansom, prvi put viđenim u Knjaževcu.

zelenazona@gmail.com

www.zelenazona.org.rs

ECOBIKE

KP
01

Biciklističko-ekološko društvo ECOBIKE Krupanj je registrovano u oktobru 2009. godine kao neprofitno, nevladino i dobrovoljno udruženje.

Naša misija je da pomognemo u očuvanju i zaštiti životne sredine, unapredimo razvoj sportskog načina života, promovišemo planinski biciklizam, planinarenje, orijentiring, speleologiju, paraglajding i doprinesemo većoj bezbednosti učesnika u saobraćaju.

Aktivnosti društva uključuju ekološku edukaciju, mapiranje i uklanjanje divljih deponija, očuvanje čistoće izvorišta i vodotoka, zaštitu retkih biljnih i životinjskih vrsta, kao i boravak i pešačenje u prirodi radi poboljšanja ukupnog kvaliteta života građana.

Okupljamo preko pedeset članova koji učestvuju u mnogobrojnim ekološkim akcijama i sportskim pohodima.

Društvo ECOBIKE je kroz ekološke i sportske akcije kao organizator učestvovalo u više manifestacija, projekata i akcija u opštini Krupanj:

- ekološko-biciklistička akcija Zmajevac 2010,
- dvodnevna ekološko-biciklistička akcija Očistimo Rađevinu 2010,
- dvodnevna ekološka, planinarska i biciklistička akcija Pohod na Crni vrh 2010,
- ekološka akcija Moj grad bez automobila 2010,
- dvodnevna ekološko-biciklistička akcija u Beloj Crkvi Rađev kamen 2010,
- ekološko-biciklistička akcija Zavlaka 2011,
- ekološka akcija Očistimo Srbiju 2011,
- ekološka akcija Neka bude čisto 2011,
- projekat pozicioniranja, trasiranja i obeležavanja pešačkih i biciklističkih staza u opštini Krupanj Čistim planinskim stazama 2011,
- ekološka akcija Očistimo Srbiju 2012,
- ekološka akcija Neka bude čisto 2012,
- edukativni projekat za učenike petog razreda osnovne škole Eko-škola 2012,
- ekološko-biciklistička akcija za bezbednost dece u saobraćaju,
- trka preživljavanja Krupanj 2012,
- akcija za bezbednost u saobraćaju Traktor na putu, bezbedan i uočljiv 2013.

ecobikekrupanj@yahoo.com
www.ecobikekrupanj.com

NOVOSADSKA BIKIKLISTIČKA INCIJATIVA

Opređeljeno od samog početka za građanski aktivizam, Udruženje građana „Novosadska biciklistička inicijativa“ (skr. NSBI) je jedino novosadsko udruženje koje u svom fokusu ima biciklizam koji nije sportskog karaktera. Artikulacija biciklističkih problema i zahteva, pravilno adresiranje tih zahteva, poboljšanje položaja biciklista i uslova za biciklističku kulturu i razvoj te kulture postale su glavne oblasti delovanja udruženja. NSBI od osnivanja aktivno zagovara međusobnu saradnju i uključivanje svih relevantnih aktera u proces planiranja i donošenja odluka vezanih za razvoj biciklizma, a naročito krajnjih korisnika. Strateški cilj delovanja, uz popularizaciju bicikla kao prevoznog sredstva, jeste pokretanje korenitih institucionalnih promena i usmeravanje politike grada ka ovom vidu prevoza, ali i kvalitativno podizanje shvatanja biciklističkih problema na novi nivo. Delovanje NSBI je pragmatično, strateški razrađeno i pozicionirano ka ravnomernom razvoju svih faktora koji utiču na razvoj biciklizma, a u tom delovanju

Udruženje je pronalazilo različite partnere u saradnji: predstavnike javnog, biznis i civilnog sektora, kao i pojedince –entuzijaste.

Dosadašnje aktivnosti NSBI obuhvataju: logističku i organizacionu podršku mesečnoj biciklističkoj vožnji Kritična masa, organizovanje prvog biciklističkog festivala u Novom Sadu, izrade predloga za izmene Zakona o bezbednosti saobraćaja na putevima, animiranje relevantnih institucija i biciklista po pitanju krađe bicikala, zagovaranje unapređenja lokalne infrastrukture, volontersku izradu mape problema na biciklističkim stazama krajem 2012. godine, organizacionu podršku drugim biciklističkim događajima i inicijativama (redarske službe, „know-how” instruktaze i sl.), predstavljanje novosadske biciklističke scene na međunarodnim festivalima i konferencijama (VeloCity 2013, Pedalafest 2013, Beograd Velograd 2013) i brojne slične aktivnosti.

office@nsbi.org.rs
www.nsbi.org.rs

TOČAK KAO ŽIVOT

SM
01

Udruženje „Točak kao život” je nastalo iz potrebe da se obezbede bolji uslovi života, poveća bezbednost pešaka i biciklista u saobraćaju, kao i to da se utiče na održivi razvoj okoline u kojoj živimo. Udruženje je nastalo u maju 2012. godine, da bi se kasnije i zvanično registrovalo 5.11.2012. godine kao nevladina ogranizacija i tako dalo šansu svima da poboljšaju svoj život i obezbede lepšu budućnost sebi i onima koji dolaze, sa ciljem da se izborimo za jednaka prava i učešće u saobraćaju biciklista i pešaka u odnosu na motorna vozila.

Ukazati na benefite upotrebe bicikla i kao prevoznog sredstva i kao sredstva za rekreaciju. Skrenuti pažnju javnosti na bicikliste kao učesnike u saobraćaju – od bezbednosti do jednakih prava.

Vizija nam je da budemo sinonim za afirmaciju bicikla kao stila života. Biciklizam pruža mogućnost sastajanja i upoznavanja ljudi sa kojima inače nemamo dodirnih tačaka. Želimo naselja i gradove za ljude, želimo parkove, biciklističke staze, jednaka prava učešća u saobraćaju i – na kraju krajeva – želimo da živimo zdravo!

kontakt@tocakkaozivot.org
www.tocakkaozivot.org

DEMOKRATSKA VOLONTERSKA AKCIJA – DeVA

Udruženje DEMOKRATSKA VOLONTERSKA AKCIJA – DeVA je dobrovoljno, nevladino i neprofitno udruženje, osnovano radi ostvarivanja ciljeva u oblasti građanskog aktivizma i unapređenja kvaliteta života građana Čačka i okoline. Udruženje je nastalo iz potrebe mladih ljudi da se podstakne građanska inicijativa i da se u Čačku ojača civilni sektor.

2010. godine ovo udruženje je izvelo volontersku akciju uređenja biciklističke staze u Kleku i postavilo popravljene bicikle duž staze kako bi svi stanovnici mogli da ih koriste.

zaboljigrad@yahoo.com

www.facebook.com/deva.demokraskavolonterskaakcija

VOZI ULICE

Povoljna veličina i terenska konfiguracija grada Šapca, kao i svest o efikasnosti, ekonomičnosti, očuvanju životne sredine i ličnog zdravlja su samo neki od razloga zbog kojih veliki broj Šapčana bira bicikl za prevozno sredstvo. Nedovoljna svest institucija (nadležnih za planiranje javnog prostora) o potrebama biciklista pokrenula je grupu entuzijasta da oformi udruženje koje predstavlja glas biciklističke zajednice grada.

Udruženje se fokusira na promovisanje bicikliranja, edukaciju o potrebama biciklističke zajednice, skupljanje podrške za razne inicijative, javna zagovaranja. Nastalo je početkom 2012. godine.

voziulice@gmail.com

www.voziulice.wordpress.com

www.fb.com/vozi.ulice

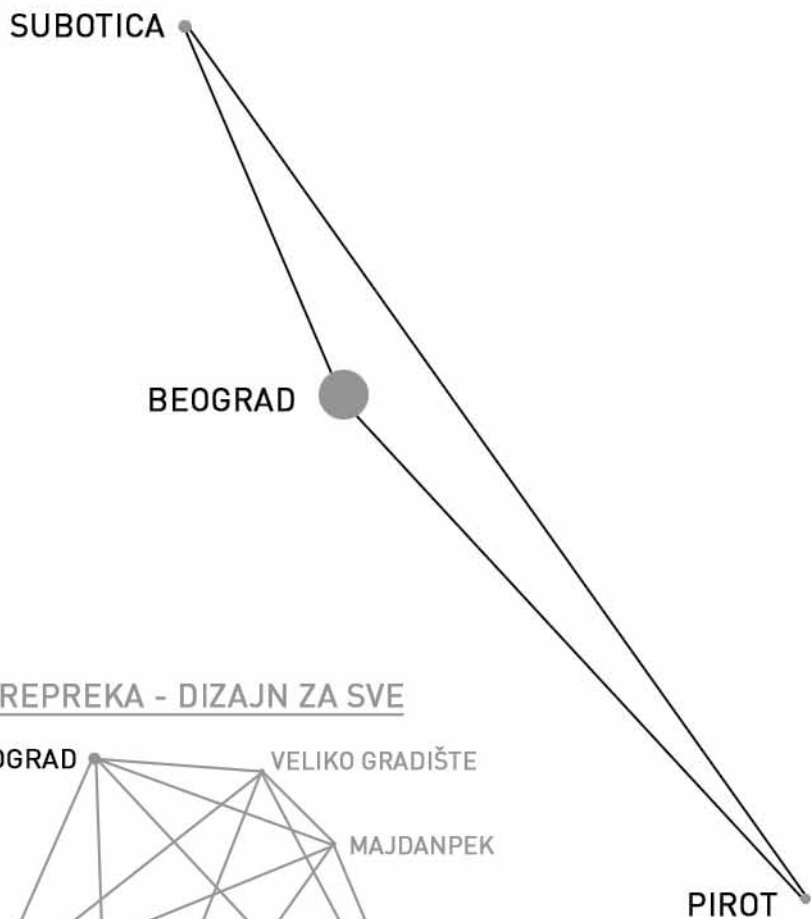

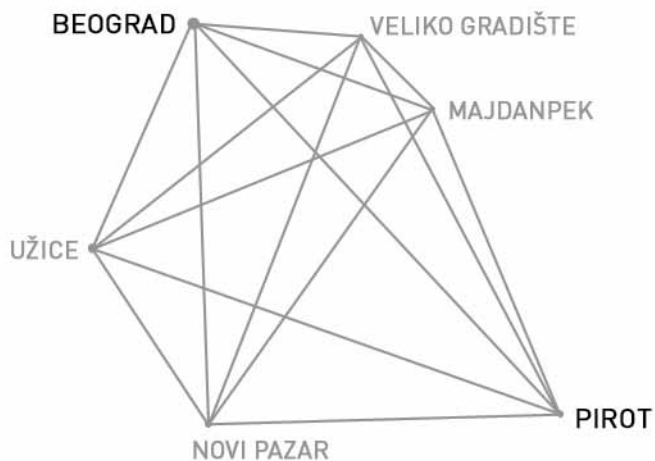

inicijative za
poboljšanje
kvaliteta
saobraćaja

BEZ PREPREKA - DIZAJN ZA SVE

01

BEOGRAD

IMAMO PLAN

UDRUŽENJE ZA REVIZIJU

PRISTUPAČNOSTI

SRBIJA U POKRETU

02

PIROT

FENIX

03

SUBOTI CA

CENTAR ZA REGIONALNA

ISTRAŽIVANJA SUBOTICA

IMAMO PLAN

Uticajna grupa Imamo Plan okuplja entuzijaste koji svojim radom žele život u gradu da učine lepšim.

Smišljamo rešenja, pretaćemo ih u konkretne projekte, a zatim ih poklanjamo nadležnim organima kako bi ih oni sproveli u delo.

Svojim akcijama vršimo pritisak na gradske organe da odrade svoj posao i uvažavaju želje građana.

Akcije:

- Jun 2013 – Postavljanje kamena temeljca za pešačko-biciklistički X most
- Novembar 2012. – Renoviranje stanice gradskog prevoza u Grockoj
- Avgust 2012. – Postavljanje novih panoa na stanicama aerobusa
- Februar 2012. – Obeležavanje noćnih linija na stanicama gradskog prevoza
- 2010. – 2012. – Postavljanje novih mapa gradskog prevoza u Beogradu (u autobusima, na stanicama, na info kućicama)

contact@imamoplan.com
www.imamoplan.com

UDRUŽENJE ZA REVIZIJU PRISTUPAČNOSTI

Udruženje za reviziju pristupačnosti je 2011. godine kroz projekat *Jednake mogućnosti* počelo da razvija onlajn Mapu pristupačnosti, koja je trenutno dostupna u beta verziji za mobilne telefone nove generacije sa Android i iOS operativnim sistemima, na veb-strani www.pristupacnost.org i na Fejsbuk strani *Jednake mogućnosti* kroz aplikaciju Mapa pristupačnosti. U bazi, koju popunjavaju osobe sa invaliditetom i volonteri, blizu je 5000 objekata koji su označeni kao pristupačni/delimično pristupačni/nepristupačni.

Onlajn Mapa pristupačnosti u značajnoj meri unapređuje i povezuje napore koji se ulažu kako bi gradovi u Srbiji bili što pristupačniji. Samim tim se ostvaruje i pun potencijal resursa koji se svakodnevno ulažu u uklanjanje arhitektonskih barijera. O tome koliko ovo može da bude moćan alat za planiranje pristupačnosti pokazuje primer Pirota. U Pirotu je lokalna organizacija osoba sa hendikepom Fenix iskoristila Mapu pristupačnosti na taj način što su aktivisti mapirali nepristupačne objekte. Zatim su se dogovorili koji su objekti prioritetni, napravili akcioni plan i predstavili ga predsedniku opštine

koji je mogao samo da im oda priznanje i da ih pozove da zajedno počnu sa radom. Mapa pristupačnosti može da se iskoristi i za isticanje pozitivnih primera.

vidan.dankovic@pristupacnost.org
www.pristupacnost.org

BG
02

SRBIJA U POKRETU

Svaki put kada povedete dete u šetnju i ponesete dečija kolica, ne možete a da ne razmišljate kuda da krenete a da vas ne zaustave stepeništa, uzak prolaz, parkirani automobili i ostale prepreke.

Realizujući projekat *Podignimo rampu!* želimo to da promenimo. Ovaj projekat Srbije u pokretu je svojim potpisima podržalo 1000 građana Beograda. Projekat *Podignimo rampu!* realizuje se u partnerstvu sa Udruženjem za reviziju pristupačnosti.

Rezultati projekta *Podignimo rampu!*

- obučeno 20 studenata tehničkih fakulteta za rešavanje problema pristupačnosti;
- oformljeno 5 timova koji su rešavali probleme na 6 nepristupačnih objekata u Beogradu;
- izrađeno 6 arhitektonskih projekata i predloženo rešenje za uklanjanje arhitektonskih barijera;
- oformljen tim u Direkciji za izgradnju grada za rešavanje pristupačnosti;
- pokrenuta inicijativa za izradu interaktivne mape pristupačnosti.

podignimorampu@srbijaupokretu.org
pokreni@srbijaupokretu.org
www.srbijaupokretu.org

BEZ PREPREKA - DIZAJN ZA SVE

Osnovna ideja projekta *Bez prepreka* je jačanje organizacija osoba sa invaliditetom za rad na stvaranju pristupačnog okruženja po principima *Dizajna za sve*. „*Dizajn za sve* teži da pruži jednake mogućnosti svim ljudima da učestvuju u svakom aspektu društvenog života. Da bi se to postiglo, izgrađena sredina, objekti, usluge, kultura i informacije – ukratko, sve što dizajniraju i stvaraju ljudi za potrebe ljudi – mora biti pristupačno za svakog u društvu, pogodno za upotrebu i odgovarajuće za razvijanje ljudske raznolikosti.“ (*Stokholmska deklaracija EIDD*)

Projekat se trenutno realizuje u šest gradova u Srbiji: Beograd, Pirot, Užice, Novi Pazar, Majdanpek, Veliko Gradište.

Pokretači projekta:

Centar za razvoj inkluzivnog društva (CRID) je udruženje građana koje se zalaže za poštovanje prava i izjednačavanje mogućnosti osoba sa invaliditetom u Srbiji kroz primenu socijalnog pristupa invalidnosti. Projektima samozastupanja i dizajniranja okruženja prilagođenog za sve ljude bez obzira na njihove sposobnosti i godine (*Dizajn za sve*) CRID utiče na politiku poštovanja različitosti i očuvanja osobenosti osoba sa invaliditetom, kao i drugih građana. CRID je član Međunarodne organizacije EIDD

Udruženje za reviziju pristupačnosti (URP) je neprofitno udruženje građana, osnovano 2010. godine. Osnivači URP-a su osobe sa invaliditetom i aktivisti organizacija za prava osoba sa invaliditetom, arhitekta i dizajneri koji se zalažu za izgradnju elemenata pristupačnosti i primenu standarda pristupačnosti u cilju stvaranja okruženja koje koristi svim ljudima. URP je nastao iz želje da se postojeća znanja, iskustva i resursi pojedinaca i organizacija koji su se prethodnih godina bavili ovom temom unaprede i učine još efikasnijim i efektivnijim.

Projekat je podržala Ambasada Kraljevine Norveške u Beogradu kroz program *Podrška civilnom društvu (Strengthening of the Civil Society in Serbia)*.

FENIX - BEZ PREPREKA

PI
01

Inicijativa za promociju i primenu *Dizajna za sve - Bez prepreka* teži da pruži jednake mogućnosti svim ljudima da učestvuju u svakom aspektu društvenog života. Pristupačnost podrazumeva sve ono što svakom pojedincu omogućava da samostalno živi i učestvuje u svakodnevnom životu. Da bi se to postiglo, izgrađena sredina, objekti, usluge, kultura i informacije – ukratko, sve što dizajniraju i stvaraju ljudi za potrebe ljudi – mora biti pristupačno, za svakog u društvu, pogodno za upotrebu i odgovarajuće za razvijanje ljudske raznolikosti (*Stokholmska deklaracija EIDD*).

U cilju rešavanja problema pristupačnosti, ove godine (2013) pokrenut je trogodišnji projekat pod nazivom *Bez prepreka*. Projekat realizuju i koordiniraju Centar za razvoj inkluzivnog društva (CRID) i Udruženje za reviziju pristupačnosti (URP) uz finansijsku podršku Ambasade Kraljevine Norveške u Beogradu. Aktivnosti projekta biće sprovedene u Majdanpeku, Novom Pazaru, Užicu, Pirotu i Velikom Gradištu u saradnji sa lokalnim partnerima. Lokalni partner za Pirot je Udruženje osoba sa hendikepom „Fenix”.

Naši rezultati su:

- izgrađeno 15 prilaznih rampi (škole, domovi zdravlja i sl.) i obojeni ivičnjaci na velikom broju prešačkih prelaza;
- završeno istraživanje u 40 javnih objekata i definisan nivo pristupačnosti u skladu sa Pravilnikom o tehničkim standardima pristupačnosti;
- pripremljen Lokalni akcioni plan pristupačnosti u 40 objekata javne namene, koji je ušao u skupštinsku proceduru;
- napravljena Mapa pristupačnosti na kojoj su locirani objekti koji po bojama ikonica na Mapi označavaju nivo pristupačnosti (crveni - nepristupačni, žuti - delimično pristupačni i zeleni - pristupačni);
- oformljena je opštinska komisija za pristupačnost u kojoj su se pored predstavnika opštine našli i predstavnici udruženja Fenix, Direkcije za izgradnju i Sportskog centra.

office@fenix-pirot.org

www.fenix-pirot.org

www.bezprepreka.pristupacnost.org

www.facebook.com/bez.prepreka.fenix.pirot

SU
01

CENTAR ZA REGIONALNA ISTRAŽIVANJA

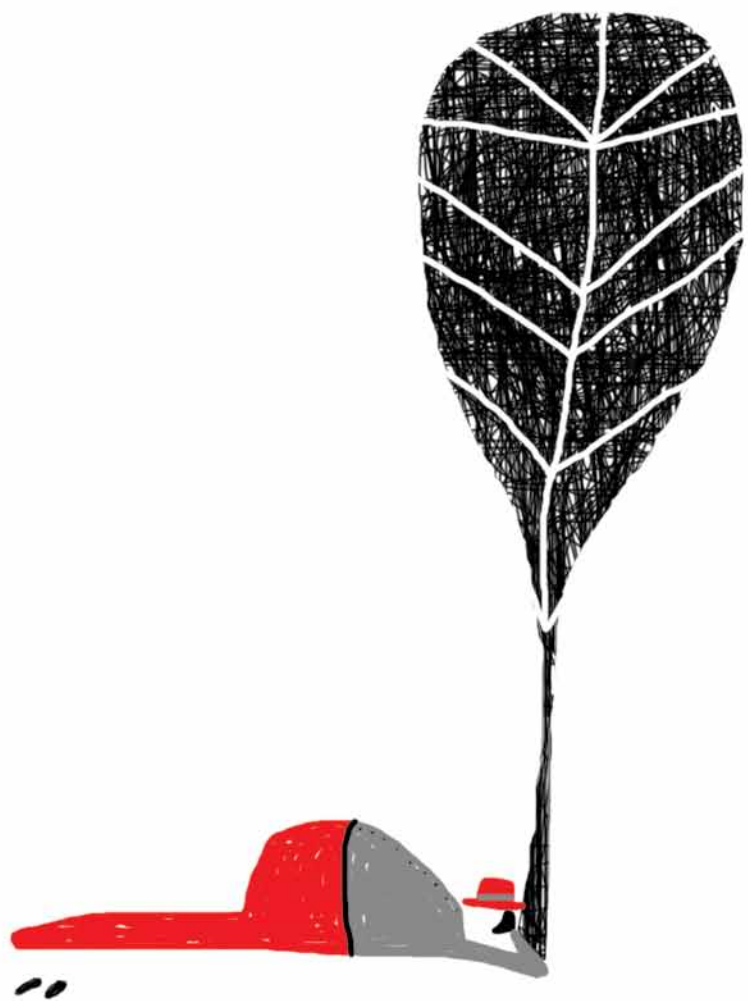
CENTAR ZA REGIONALNA ISTRAŽIVANJA (CRI) iz Subotice je organizacija koja se bavi istraživanjem i edukacijom u oblasti prostornog planiranja i uređenja prostora. Centar je osnovan 2005. godine sa ciljem promovisanja i isticanja nužnosti istraživanja kao takvog, koje se mora sprovesti ako se želi uspešno planiranje urbanog i prostornog razvoja nekog grada. Na osnovu toga, sproveli su istraživanje o saobraćajnoj strukturi Subotice i zaključili da se ulična i putna mreža, kao ni stambeni blokovi nisu menjali od 1778. godine. Na osnovu toga je izveden zaključak da se ne menja ni način kretanja društva. Zbog železničke infrastrukture istočni i zapadni deo grada su potpuno odvojeni – Subotica je ograđena prugama koje su presekle grad na pola. CRI je objavio publikaciju u kojoj se nalazi čitav set predloga kojima se može poboljšati uređenje subotičkog prostora. Razmatrane su mogućnosti izgradnje biciklističkih staza, pitanje pruge, korist uvođenja tramvajskog sistema i dilema da li za tramvaj treba koristiti postojeće pruge ili ne.

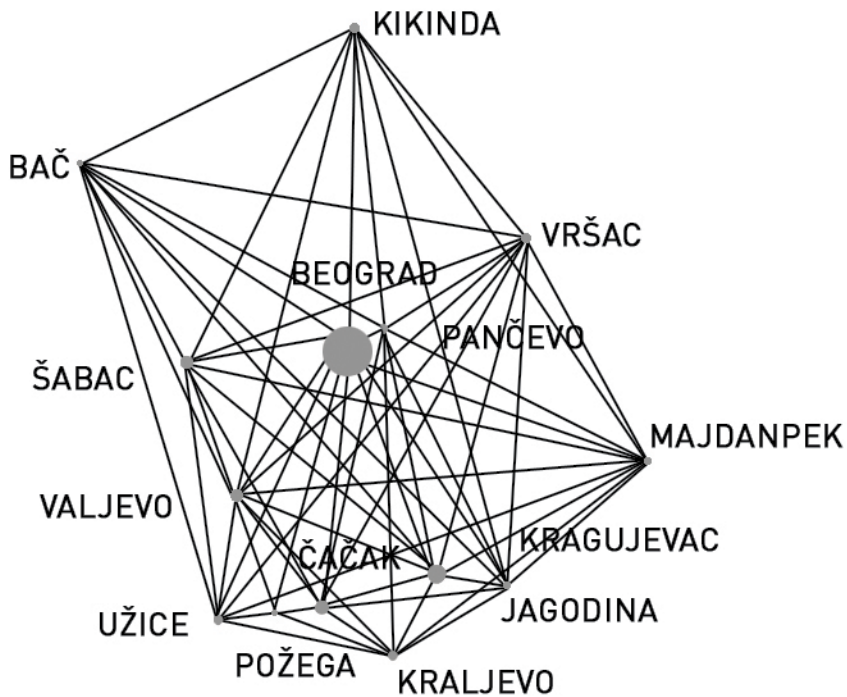
djnatasa@yahoo.com

www.cekor.org

---

inicijative za
privremeno
korišćenje
javnih
površina

01

BEOGRAD
GALERIJA*
KURS
MIKRO ART
MONOCIKL

02

BAČ
ENTER

03

VALJEVO
>>>X3M FAMILY 014<<<
N.O.G.E.
UMETNIČKI KOMBINAT
CRNA MRLJA

04

VRŠAC
TRANSFORM

05

JAGODINA

EKOGLAS
SVETIONIK

06

KIKINDA

CREATIVIA

07

KRAGUJEVAC

GRUPA NOA

08

KRALJEVO

POSITIVE YOUTH

09

MAJDANPEK

ZVUK I VIZIJE

10

PANČEVO
C6H6 KIDS

11

POŽEGA
GENERATOR, ANOMALIJA I PARTIJA

12

UŽICE
UNDERGRAD

13

ČAČAK
KC LIFT

14

ŠABAC
KULTURA SEĆANJA
OTVORENA GALERIJA

GALERIJA*

GALERIJA* je projekat neformalne grupe UMETNIK*, koja se bavi teorijskim i praktičnim ispitivanjem pojmova UMETNIKA i UMETNOSTI. Nastala je u oktobru 2012. godine, iz potrebe da se omogući predstavljanje inovativnih ideja velikom broju različite publike. Ovaj novi izlagački „prostor” specifičan je po tome što ga formiraju ljudi, menjajući svoje mesto, dimenzije i oblik kako bi se prilagodio delima i konceptu izložbe. Posebna odlika ove galerije jeste njena interaktivnost, odnosno mogućnost neposredne komunikacije „zidova” i publike. Budući da je otvaranje ključni momenat svake izložbe, trajanje GALERIJE* svedeno je na efektnih sat vremena, kada je posećenost i najveća.

Izložbe realizovane u javnom prostoru:

Oktobarskom izložbom MUZEJ SAVREMENE UMETNOSTI na Trgu Republike u Beogradu započinje izlagačka sezona. Printovi UMETNIKA* dokumentuju čin preobražaja stvari iz galerija koje inicijalno nisu umetnička dela u umetnička dela sa ravnopravnim statusom. PRVI TRADICIONALNI NOVEMBARSKI SALON međunarodna je izložba održana u Knez Mihailovoj, gde je dvadeset šest fotografija formiralo GALERIJU* i neposredno, u direktnoj komunikaciji sa publikom, „stajalo iza svog rada”.

ODLIČAN (5) U* jeste naziv aprilske izložbe čiji su selektori bili učenici petog razreda osnovne škole iz Beograda. Ovaj nepristrasni kustoski tim odlučivao je glasanjem i diskusijom o radovima sa kojima se prvi put susreo.

umetniksazvezdicom@hotmail.com
www.facebook.com/umetnik.sazvezdicom

KURS

Udruženje „Kreativno usmereno rešavanje situacije” (KURS) je osnovano 2010. godine u Beogradu od strane grupe umetnika.

Ciljevi Udruženja su: promovisanje kritičkih umetničkih praksi; poboljšanje uslova kulturne i umetničke produkcije; zalaganje za očuvanje domena kulture i obrazovanja u sferi javnog dobra; proučavanje proizvodnih odnosa u kulturi i umetnosti; proučavanje javnog prostora i delovanja umetnika u javnom prostoru.

Projekti:

- Projekat *Umetnička rekonstrukcija* je prvi projekat Udruženja KURS, realizovan 2010. i 2011. godine. Aktivnosti:

- o oslikavanje murala u ulici Đure Jakšića u Beogradu;
  - o Galerija 8 zidova u okviru Ekspedicije Inex film;
  - o radionica umetnosti u javnom prostoru u okviru prvog Ajde festa u Kruševcu;
  - o pokretanje istraživanja „Istorijat oslikavanja murala u Beogradu”.
- Istraživanje „Istorijat oslikavanja murala u Beogradu započeto je 2011. godine i do sada je popisano više od 50 murala na teritoriji Beograda, oslikanih u periodu od 1970. godine do danas. Osnovno polazište članova KURS-a za sprovođenje istraživanja je bila želja da se napravi pregled istorije oslikavanja murala u Beogradu. Iako grad obiluje oslikanim fasadama, do sada nije objavljeno nijedno istraživanje ili publikacija koja bi pružila pregled ove umetničke prakse.
  - Projekat *Stari prostori/Nova mesta* pokrenut je 2012. godine i usmeren je ka promociji i afirmaciji umetničke prakse u javnom prostoru, posebno delovanja likovnih umetnika. U projektu se velika pažnja pridaje sagledavanju mogućnosti saradnje sa lokalnim zajednicama i stanovništvom. Dosada su u okviru projekta realizovane dve akcije oslikavanja javnih površina u Banatskoj Dubici i opštini Sopot u selu Nemenikuće. Ove akcije su realizovane kroz saradnju sa lokalnom zajednicom i uključivanjem dece u kreiranje skica za murale.

kurs.org@gmail.com
www.udruzenjekurs.org

BG
03

MIKRO ART - MIKRO FAF

Mikro Art kao neformalna grupa postoji od 2009, a formalno od 2011. godine. U većini naših projekata bavimo se javnim prostorom u cilju njegove rekonstrukcije i revitalizacije, a kao sredstvo koristimo umetnost i različite vidove kulturne produkcije jer smatramo da oni nose veliku snagu u daljem menjanju društva i društvenih odnosa.

Osnovni ciljevi naše organizacije su:

1. izmeštanje umetnosti u javni prostor;
2. stvaranje novih centara umetnosti u okviru neiskorišćenih gradskih potencijala;
3. uključivanje umetnosti u kreiranje vrednosnog sistema društva.

Mikro Festival amaterskog filma postoji od 2010. Prikazuje i promoviše filmove kratke forme, afirmišući njihove autore. Napredak tehnologija i njena dostupnost rezultirala je stvaranjem novih moguć-

nosti za kreativno razmišljanje kroz film/video kako profesionalnih autora tako i svih onih kojima to nije primarni vid izražavanja. To je dovelo do žive scene i velikog broja aktivnih autora, o čemu svedoči više od 100 prikazanih filmova. Bitna karakteristika festivala je to što se lokacija svake godine menja: od revitalizovanih napuštenih i ruiniranih javnih prostora do gradskih mikro ambijenata, izmeštajući umetnost u javni prostor i ukazujući na njegov potencijal.

office@mikroart.rs
www.mikroart.rs

MONOCIKL

BG
04

Festival uličnih zabavljača Basker fest je besplatan festival za celu porodicu. Ne postoje ulaznice, jedino za šta bi trebalo izdvojiti novac je napojnica za izvođače. Festival podiže svest o značaju ulične zabave i promovise srpsku umetnost pred nacionalnom i internacionalnom publikom. Predstavama najboljih svetskih izvođača i u isto vreme izvođača iz Srbije, Basker fest nudi mnoštvo ulične zabave u kojoj su posmatrači aktivni koliko i izvođači. Festival uličnih zabavljača održava se jednom godišnje od 2010. godine, a organizuje ga udruženje građana Monocikl. Basker fest dešava se na nekoliko lokacija u centru Beograda.

Basker je osoba koja zabavlja ljude na javnim mestima.

BASKER: pantomimičar, žongler, akrobata, klovn, komičar, glumac, mađioničar, muzičar.

BASKING je način izvođenja predstave takav da se ne može opisati pre nego što se doživi.

office@baskerfest.com
www.baskerfest.com

ENTER

BČ
01

Udruženje omladine „Enter“ je neprofitna i nevladina organizacija, osnovana 11. oktobra 2010. godine, sa sedištem u Baču. „Enter“ okuplja mlade ljude koji su spremni da se angažuju za poboljšanje svog položaja u društvu i za poboljšanje okruženja u kome žive. Udruženje ima oko 180 članova upisanih u pristupnice. Glavno telo čini oko 20 ljudi koji zajedničkim radom izrađuju projekte i planove za rad. Rad Udruženja je podeljen na resore i u okviru svakog resora imamo jednu osobu koja je koordinator resora.

Unutar Udruženja omladine odluke od važnosti donosi predsjednik uz konsultaciju i podršku potpredsjednika i ostalih članova. Od leta 2012. godine formirali smo savetodavni odbor, u koji smo uključili osobe iz raznih institucija opštine Bač, kao što su osnovna i srednja škola, Crveni krst, amatersko pozorište iz Bača, Savet za mlade Opštine Bač, Radio Bačka, SUP Bač itd. kako bi ubuduće na sastancima mogli da razmatramo o problemima mladih i donosimo odluke za rešavanje tih problema.

Akcije:

- uređivanje dvorišta OKC „Cvrčak“
- sportski maraton „Zato što neću..“ - 20 dana sportskih aktivnosti u kojima je učestvovalo oko 120 mladih uz veoma dobru posećenost (oko 700-800 gledalaca)
- turniri u fudbalu, basketu i odbojci na pesku
- rolerijada
- bioskop na otvorenom - 2 dana projekcije i posećenost oko 500-600 ljudi
- formiranje Savetodavnog odbora za mlade sa ciljem stvaranja Info centra za mlade

www.enterbac.com

VA
01

>>>X3M FAMILY 014<<<

>>>x3m Family 014<<< nastaje spontano na Gradskom trgu u Valjevu 2006/07. godine. x3m Family 014 se sastojao od dva roškara, dva skejtera i jednog BMX vozača. Danas je to ekipa roškara, skejtera, BMX vozača, ortaka koji se bave parkurom, brejkera, muzičara, grafitera...

(GRIND ON MIND 2010)

Godine 2010. >>>x3m Family 014<<< je smogao snage da prvi put u Valjevu organizuje promociju ekstremnih sportova i urbanih kultura, da dovede renomirane vozače iz cele Srbije i okolnih zemalja.

(GRIND ON MIND 2011)

Godine 2011. opet organizuje *Real street contest* uz ogromnu pomoć JC-a , KZS ekipe, Zerpoa i CZK Valjevo i mnogih drugih dobrih ljudi, koji je protekao odlično i koji je utvrdio temelje za naredne godine i nove generacije.

(GRIND ON MIND 2012)

Godina 2012: kao što i treba da bude, tako je i bilo 2012, svake godine sve bolje i bolje, s tim da je ove godine GOM definitivno premašio

naša očekivanja. Novina je to da smo ovde godine održali takmičenje na tri različite lokacije: 1. spot – Trg Živojina Mišića, 2. spot – Plato CZK, finalni 3. spot, naravno, Gradski trg, čuveni BEKO. Spotovi su bili blizu jedan drugom i sve je proteklo po planu organizatora i brutalnom vožnjom posebno roškara. Posebno smo ponosni na to što smo ove godine (jun i avgust), pre i posle GOM-a, uspeli da organizujemo dve škole ekstremnih sportova za valjevske mališane... Slike u našim foto-albumima će vam reći više od reči. Vidimo se sledeće godine sa novim iznenađenjima i unapređenjima :)...

www.facebook.com/grindONmind.info

N.O.G.E.

VA
02

Udruženje N.O.G.E. nastalo je sa ciljem da doprinese razvoju kulturne scene grada osmišljavajući i sprovodeći različite manifestacije i festivale na otvorenom. Grupa Entuzijazmo realizuje ove aktivnosti sa ciljem da okupi što veći broj mladih ljudi kako bi prezentovali sebe i svoje stvaralačke potencijale, koji se, po njihovom mišljenju, ne promovišu dovoljno u Valjevu, kao i da uključi što veći broj mladih u kreiranje kulturnih događaja grada Valjeva. Mladi, po njihovom mišljenju a i statistikama, zbog ovakvog stanja sve više „beže” iz Valjeva ili se okreću asocijativnim oblicima ponašanja.

Najznačajniji projekti su Parkoskop (2011) i ReFEST animacija (2012). Parkoskop – prva smotra valjevskog filmskog stvaralaštva Mutant parka i bioskopa, željan sveta, pažnje i zabave. Rođen iz nehata, u vanbračnoj vezi filma, slikarstva, arhitekture i nezaposlenosti. Nameračen da pruži odgovore na pitanja: ima li života posle Tešnjarskih večeri, ko je i šta snimao po Valjevu (osim DB-a), šta to rade Valjevci po filmskim akademijama i mnoga druga. ReFEST ANIMACIJA – mini festival, u trajanju od dva dana, održavao se na desnoj obali reke Kolubare, dužinom od Belog mosta do Hrama. Ceo kej je služio kao izložbeni prostor, gde su se predstavljale razne grupe i individue kroz svoje izlagačke radove.

entuzijazmo@gmail.com

www.facebook.com/Parkoskop

www.facebook.com/ReFESTanimacija

UMETNIČKI KOMBINAT

VA
03

Udruženje „Umetnički kombinat” nastalo je sa ciljem da doprinese razvoju kulturne scene grada u smislu uspostavljanja viso-

ke frekventnosti manifestacija u domenu savremene umetnosti, kojim bi Valjevo postalo važan punkt na umetničkoj sceni Srbije. Nedostatak adekvatnog prostora za izlaganje, ozbiljnih izložbi, filmskih projekcija i tribina bio je inicijalna kapisla da se kao studenti okupimo i osnujemo „Umetnički kombinat“.

Oblast delovanja:

- aktivizam
- organizacija događaja
- film, video i vizuelne umetnosti
- istraživanje
- kulturne politike

Radionica *1% ili hermeneutika*, koja se sastojala od niza tribina, filmskih projekcija i završne izložbe, održana je od 10. do 14. septembra 2011. godine.

www.facebook.com/umetnicki.kombinat

VA
04

CRNA MRLJA

Art grupa CRNA MRLJA je skup drugačije opredeljenih bića grada Valjeva koja se od kraja 2007. godine donkihotovski bore protiv neuhvatljivog čudovišta (apatija) koje živi u valjevskom bunaru i halapljivo ždere neopreznu čeljad što na krive pute zabasa. CRNA MRLJA se takođe konstantno sukobljava sa oooogromnom mizerijom, jakom učmalosti, primamljivom lenjosti (koja se ponekad ušunja i u njene redove), kičem, šundom i mnogim drugim zajebanim utvarama koje haraju gradom njenog postojanja. Art grupa CRNA MRLJA pored izdavanja fanzina bavi se (u saradnji sa Centrom za kulturu Valjevo) i organizacijom izložbi, video projekcija, literarnih promocija i koncerata (čija posećenost varira u zavisnosti koliko su gorepomenuti neprijatelji aktivni u to doba godine). Preko ovog kapitalističkog čuda velike Amer'ke, pozivamo sve subkulturne Don Kihote da se priključe našoj skupini! Uzdravlje!

Godine 2010. organizovali su projekat Da zidovi dobiju dušu. Ideja je bila kreiranje zidnog stripa (murala) koji je prenosivim tablama bio postavljen na fasadu Centra za kulturu Valjevo. Takođe, pored murala, u okviru projekta realizovan je i koncert demo-bendova, kao i izložba crteža, stripa i ilustracija mladih autora iz Valjeva.

crnamrlja.zine@gmail.com
facebook.com/crnamrlja.art

TRANSFORM

Nevladina organizacija „Organizacija za alternativnu kulturu – Transform“ osnovana je kao nestranačko, nevladino i neprofitno udruženje za organizovanje mladih na polju umetničkog izražavanja. „Transform“ održava i neguje alternativne kulture u Vršcu sa posebnim naglaskom na „street“ subkulturi, koje su bile zapostavljene ranijih godina i obučava i pruža pomoć mladim, kreativnim ljudima.

Godine 2012. u okviru projekta *Transform* napravili su malu po- metnju u svom uspavanom gradu. Održano je nekoliko radionica, multimedijalnih hepeninga, performansa, javno crtanje grafita na glavnom vršačkom trgu i mnogo drugih sadržaja. Svi produk- ti projekta predstavljeni su javnosti na završnoj izložbi u Domu omladine Vršac, koja je privukla priličan broj mladih. Izložba je bila najposećenija i po opštem mišljenju najefektivnija aktivnost

transform.ngo@gmail.com
www.facebook.com/Transform013
www.transformngo.blogspot.com

EKO GLAS

Udruženje građana „Eko glas“ Jagodina osnovano je 2008. godine kao nestranačko, nevladino i neprofitno udruženje građana čiji je cilj zalaganje za zaštitu i unapređenje životne sredine prvenstveno u gra- du Jagodini, ali svoju delatnost ostvaruje i na teritoriji države Srbije.

Osnovne aktivnosti ovog udruženja su razvijanje ekološke svesti kod građana i dece, učešće i realizacija projekata koji direktno utiču na unapređenje životne sredine, učešće u projektima rehabilitacije pri- rodničkih pejzaža, gradskih parkova i zelenila, uzimanje aktivnog uče- šća u javnim raspravama za poboljšanje kvaliteta životne sredine, učestvovanje u naučnom i stručnom istraživanju prirode i stručnim seminarima, kao i aktivnosti iz oblasti kulture i umetnosti.

Godine 2011. realizovali su omladinski festival Naša vizija urba- ne budućnosti. Svakog vikenda bila je organizovana jedna festi- valska kategorija (umetničko crtanje grafita, umetničko slikanje, muzička interpretacija, hip-hop, umetnička fotografija).

www.ekoglas.autentik.net
facebook.com/eko.jagodina

Naša organizacija „Svetionik“ je jako mlada i dosad smo učestvovali u nekoliko aktivnosti u gradu Jagodini. U toku juna 2012. naši volonteri su učestvovali u akciji *Očistimo Srbiju* i u umetničkom performansu *Noć ateljea*, koji je održan u Kulturnom centru u junu 2012. godine. Ono što mi želimo da uradimo u našoj lokalnoj zajednici je da kroz razne aktivnosti animiramo i aktiviramo mlade da sami rešavaju sopstvene probleme, a da sami kreiramo i dajemo doprinos kulturi, umetnosti, zaštiti životne sredine i, uopšte, razvijamo civilni sektor u izgradnji građanskog i demokratskog društva.

Naša misija i naši ciljevi mogli bi da se okarakterišu u tri osnovne aktivnosti:

- učešće u kreiranju i razvoju kulturnih, sportskih i zabavnih programa namenjenim mladima;
- promovisanje volonterskog rada i stvaralaštva, zaštite fizičkog i mentalnog zdravlja ljudi, borba protiv svih vrsta poroka i bolesti zavisnosti i zaštita životne sredine;
- afirmacija svih pozitivnih životnih aktivnosti i vrednosti uz pomoć lokalnog potencijala, iskustva, dobre volje, znanja i entuzijazma.

Naše udruženje je realizovalo projekat *Naš bulevar umetnosti* u okviru koga smo u toku leta 2012. godine oživeli glavnu ulicu u Jagodini, koja je bila zatvorena za saobraćaj. Glavna ulica se pretvara u glavno šetalište i to se svodi samo na šetnju, u večernjim satima tu je veliki broj mladih. Naša zamisao je da ulicu pretvorimo u bulevar umetnosti, da je oživimo u kulturnom i umetničkom smislu. Kreativni tim mladih je osmislio kako će od obične ulice stvoriti umetnički bulevar. *Naš bulevar umetnosti* je spoj tradicionalnih umetničkih vrednosti i moderne urbane kulture i odvija se 100% na otvorenom prostoru – na ulici. Bila su formirana četiri kreativna tima koja su vodila svoj umetnički karavan kroz glavnu ulicu, i to kroz sledeće aktivnosti: ulični svirači (kao što je to u velikim gradovima – na nekoliko lokacija), ulični slikari, ulična fotografija (izložba umetničkih fotografija izloženih po izlozima lokala glavne ulice), ulično didžeisanje, oslikavanje murala zapuštenih zidova stilom grafit art (sprejevima) i bojama.

Glavni cilj ovog projekta je bio realizacija urbanih kulturnih dešavanja i pokretanje kreativnog stvaralaštva direktnih aktera – mladih. Ovaj projekat će pokazati da Jagodina, iako je mali grad, ima dosta mladih kreativnih koji pokazuju svoju kreativnost urbane kulture na svetski način, upravo onako kako se to radi i u

velikim gradovima Evrope, što će pokazati da smo deo Evrope, da mladi svuda u svetu imaju ista ili slična interesovanja.

Realizacijom projekta u našem gradu će se promeniti atmosfera kulturnih dešavanja, tj. urbana kultura će parirati ostalim kulturnim dešavanjima.

udruzenjesvetionik@gmail.com
www.facebook.com/udruzenje.svetionik

CREATIVIA

KI
01

Centar kreativnih ideja „Creativia” iz Kikinde bavi se poboljšanjem položaja mladih u lokalnoj zajednici kroz realizaciju projekata i manifestacija koje svojim delovanjem podstiču mlade na aktivno učešće u sprovođenju istih, stvaranje svesti o potrebi omladinskog aktivizma kao načinu napretka lokalne zajednice, podsticanje korporativne filantropije i stvaranje aktivne zajednice koja će pozitivno uticati na mlade.

Centar je 2010. godine organizovao projekat *Moć mašti!*, čija je ideja bila podsticanje rada alternativnih umetnika – muralista, mladih fotografa, dizajnera i drugih umetnika – putem iscrtaivanja murala na zidovima širom grada, javnih izložbi stikera, nalepnica, fotografija i kreativnih radionica.

Creativia od ove godine realizuje i projekat *Partnerstvo za parkove*, koji za cilj ima postavljanje mobilnih pakova gde god je to moguće u Kikindi, koja je jedna od najmanje pošumljenih opština u Srbiji. Prvi park te vrste biće postavljen u narednih mesec dana, a nastao je kroz partnerstvo AD Banini Kikinda, koji je dao parcelu, Opštine Kikinda i NIS-a, koji finansiraju uređenje i mobilijar, i Creativie, koja koordinira ceo projekat. Park se sastoji od postojećih sadnica kao i postavljanja mobilnih sadnica odnosno drveća i drugog rastinja u velikim žardinjerama, kao i raznog drugog mobilijara i verujemo da ćemo u narednom periodu podići još nekoliko istih

creativiakikinda@live.com
www.facebook.com/CreativiaKikinda

GRUPA NOA

KG
01

NOA je neformalno udruženje mladih arhitekata sa područja grada Kragujevca, osnovano septembra 2012. godine. Osnovni cilj delovanja Grupe je unapređenje i afirmisanje arhitektonsko-urbanističke

prakse, reprezentacija arhitekture kao društveno odgovorne discipline pokretanjem akcija u javnim prostorima. Radi ostvarivanja svojih ciljeva, ovo udruženje prikuplja i obrađuje naučnu i stručnu literaturu iz oblasti teorije arhitekture i urbanizma, organizuje radionice, stručne skupove, seminare, konferencije i stručne ekskurzije. Rad grupe se zasniva na interdisciplinarnoj saradnji okupljanjem društveno odgovornih aktera, stručnjaka iz domena arhitekture, umetnosti, antropologije i sociologije; umrežavanju sa drugim udruženjima u zemlji ili inostranstvu; ali i ostvarivanju saradnje sa gradskim institucijama i privatnim sektorom. Dugoročno, kreiranjem fizičkih intervencija u datom prostoru, organizovanjem izložbi i publikovanjem naučnih radova i projekata, grupa podstiče, usmerava i jača svest šire javnosti o odgovornosti pojedinaca za individualno, ali i udruženo, kreativno delovanje. Članovi udruženja: Jovan Grbović, Đorđe Milovanović, Tamara Popović, Lazar Tucaković

noakragujevac@gmail.com

www.noakg.blogspot.com

KV

01

POSITIVE YOUTH

Kolektiv „Positive youth” je nastao 2002. godine, kada se grupa mladih okupila sa idejom da zajedničkim snagama pokrenu i ustalasu kraljevačko „mrtvo more”. Kako u gradu ne postoje Dom kulture, Dom omladine ili nekakve agencije za mlade, smatrali smo da stvari moramo uzeti u svoje ruke. Rezultat tih naših želja je bila uspešna koncertna sezona i tom prilikom smo, pored bendova iz Srbije i regiona, ugostili i niz bendova iz drugih delova sveta (Nemačka, SAD, Francuska, Poljska). Uporedo sa koncertima, počeli smo da širimo svoje aktivnosti i na performanse, projekcije filmova, tribine, pa smo tako ugostili kabare iz Liona, zatim smo obeležavali značajne antifašističke datume (9. maj - Dan pobede, 9. novembar - Međunarodni dan borbe protiv fašizma i antisemitizma itd.).

Godine 2011. započinjemo uspešnu saradnju sa italijanskom organizacijom *Tavolo Trentino con Balcani* iz Trenta, te u saradnji sa njima realizujemo dva uspešna projekta (*Manifest* i *KulturBunt*). Uporedo sa njima, ostvarujemo kontakte i sa drugim organizacijama i institucijama i realizuje se nekoliko zanimljivih projekata, poput omladinskih listova *Krug* i *Omladinski list*. Aktivnosti „Pozitivne omladine” se nastavljaju, te se uskoro može očekivati mnoštvo zanimljivih akcija.

Naša borba za bolje uslove života mladih u Kraljevu se nastavlja, zato ako imate neke ideje, želje ili sugestije, slobodno se javite

da zajedničkim snagama nastavimo da talasamo. Ovaj poziv je otvoren za sve one koji imaju pozitivne stavove. Fašisti, homofobi, rasisti, verski fanatici i njima slični nisu dobrodošli.

pozitivna.omladina@gmail.com
www.facebook.com/pozitivna.omladina

MA
01

ZVUK I VIZIJE

Udruženje građana „Zvuk i vizije” osnovano je kao nevladina i neprofitna organizacija sa ciljem organizovanja projekata orijentisanih na polje kulture i građanskog aktivizma u raznim oblastima (zaštita životne sredine, javni prostori itd.) koje su od ključnog značaja za unapređenje i razvitak svakog društva koje prolazi kroz turbulentni tranzicioni period.

Ciljevi uključuju:

- revitalizaciju kulturnih sadržaja na teritoriji grada Majdanpeka, preko organizacije multimedijalnog festivala *Sound and visions*, kao glavnog projekta Udruženja,
- učešće u kreiranju kulturne politike na lokalnom nivou Opštine Majdanpek u saradnji sa srodnim organizacijama lokalne samouprave, nevladinim sektorom i nezavisnim aktivistima,
- organizovanje debata, tribina i svih vidova javne rasprave po pitanju stanja u kulturi, društvu i – oživljavanje i iskorišćavanje javnih prostora, njihovu preorijentaciju putem umetničkog i aktivističkog delovanja grupa i pojedinaca.

Multimedijalni festival *Sound and visions*, zamišljen je kao presek audiovizuelnog izraza kroz četiri programa u različitim gradskim prostorima, od kojih je većina izgubila bilo kakvu funkciju ili je reorganizacijom dobila prenamenu. Program festivala obuhvata kratkometražne filmove iz regiona, video radove, filmove slobodno postavljene na internetu i predavanja, kao i koncerte domaćih bendova. Održava se jednom godišnje od 2010. godine.

www.savfest.com
www.facebook.com/Sound-and-Visions_Multimedijalni-festival

C6H6 KIDS

PA
01

Grupa neformalnih crtača grafita C6H6 KIDS iz Pančeva deluje u oblasti hip-hop i grafiti kulture preko pet godina. U svom delovanju se trude da promovišu pomenutu kulturu kroz niz radionica

i akcija koje učestalo sprovede. Edukativne radionice imaju za cilj upoznavanje polaznika kako sa tehnikama primene i izrade grafita tako i sa zakonskim regulativama u ovoj oblasti delovanja.

punchtownsfinest@gmail.com

PŽ

01

GENERATOR, ANOMALIJA I PARTIJA

Neformalna grupa „Generator, anomalija i partija” je u okviru projekta Umetnost u prolazu, 2011. godine, sprovedla niz umetničkih intervencija sa ciljem da da novu dimenziju javnom prostoru Požege.

Umetnost u prolazu zapravo podrazumeva angažovanje specifičnih javnih prostora tako da oni postaju prostori za realizaciju umetničke produkcije kao i njenu prezentaciju. Uvođenjem javnog prostora u kontekst umetnosti i afirmacijom istog kao umetničkog, naziv projekta dobija svoj puni smisao kroz spontanost i neobaveznost procesa stvaranja umetničkog dela i njegove prezentacije. Projekat je koncipiran kao niz akcija u javnom prostoru iz oblasti savremene, vizuelne i izvođačke umetnosti koje bi kontinuirano bile realizovane u dužem vremenskom periodu. To podrazumeva trajno ili privremeno postavljanje, u zavisnosti od koncepcije, umetničkih dela u određenom prostoru.

Značaj ove ideje se može sagledati iz više aspekata. Ovaj projekat nudi veliku mogućnost popularizacije umetnosti i afirmaciju lokalne umetničke scene kao jednog od najznačajnijih elemenata kulturnog razvoja. Izmeštanje umetnosti u javni prostor i delovanje umetnika van institucija kulture donosi neposrednost pristupa umetničkom delu, kako autora tako i publike. Neizbežnost javnog prostora, u kome će dela biti predstavljena, značajna je zbog afirmacije i približavanja savremene umetnosti i novih umetničkih praksi kroz primenu novih medija u vizuelnoj i izvođačkoj umetnosti. Samim tim što bi se publika susretala sa umetnošću, kontinuirano u dužem vremenskom periodu, ističe se jak edukativni karakter ovog programa. Zapravo, navikavanjem publike na savremenu umetnost briše se distanca koja je na toj relaciji nastala.

U kontekstu naziva „Umetnost u prolazu”, plan je da se kroz rad lokalnih umetnika angažuju javne površine poznate kao „gradski prolazi” na različitim lokacijama u samom gradu. Lokalni umetnici će se predstaviti sa prostornim instalacijama, *site-specific* intervencijama, izvođenjem savremene muzike, koje će biti inkorporirane u ove prostore i sa njima biti kontekstualno povezane u pokušaju da se ovi prostori, koji se inače ne percipiraju kao umetnički, kao takvi afirmišu.

umetnostuprolazu@gmail.com

www.umetnostuprolazu.weebly.com

UNDERGRAD

Undergrad je nezavisna umetnička produkcija i grupa koja postoji i deluje od 2000. godine i uglavnom svoje delovanje vezuje za Užice. Pored organizacije različitih kulturnih događaja (festival slem poezije Ekскурzija – 2006, Izgradnja – festival alternativnog filma i videa – 2008, *Undergrad Jam* grafiti crtanje – 2008, 2009, 2010, Revija Nova era - 2012.) glavne delatnosti grupe/produkcije su izdavačka (Undergrad Jam, književni bilten – 2008; 2009; 2010, *Vreme poluraspada* – 2012, kao i druga samostalna izdanja), muzička produkcija (*Headnod* produkcija sa svojim izdanjima – www.headnod.net), nezavisna video i film produkcija (www.youtube.com/user/UNDERGRAD13), *street art* i druge aktivnosti kojima ova grupa ostavlja trag i učestvuje u kreiranju nezavisne umetničke scene Užica i okoline više od deset godina unazad i sa kojima je gostovala na mnogobrojnim festivalima u regionu i širom Evrope.

dstojich@yahoo.com
markotesovic@yahoo.com
www.headnod.net

KC LIFT

Kulturni centar Lift je osnovan 2010. godine kao udruženje građana. Ideja o osnivanju je proistekla iz nezadovoljstva postojećim kulturnim i društvenim životom u gradu. Umesto da kritikuju, kao većina sugrađana, usudili su se da probaju nešto da menjaju.

Osnovu delovanja KC Lifta čine kultura, nauka, edukacija, ekonomija, društveni aktivizam i omladinska politika. Svojim aktivnostima u okviru ovih oblasti daju primer drugim mladim ljudima i motivišu ih da kroz delovanja od opšteg interesa menjaju svoje okruženje na bolje. Korišćenje javnog prostora je prirodan način na koji se može skrenuti pažnja većeg broja ljudi, pa i onih koji nisu redovni posetioci društvenih dešavanja u zatvorenim prostorima.

KC Lift je organizovao veliki broj događaja u javnom prostoru poput kreativnih radionica, izložbi, muzičkih događaja, oslikavanja zidova, crtanja grafita, istorijsko-umetničkih tura kroz grad, preuređivanja javnih površina i drugih. Poslednji u nizu, Dan mladih, koji je organizovan u junu 2013. godine, privukao je više od 1500 posetilaca

office@kclift.org
www.kclift.org

Smatramo da umetnost u javnom prostoru, odnosno direktna umetnička intervencija u urbanu svakodnevnicu/društveno polje, dovodi u pitanje uspostavljene prakse ideološko-političke/javne memorije, odnosno formulisane kulturne politike grada. Umetnost kao sistem kulture adresira svojim jezikom/znakovima i akcijama privredne, političke, socijalne situacije u svakodnevnom životnom prostoru ljudi. Eksperimentalne umetničke prakse, prostorne intervencije, akcije i javne projekcije umetnosti na ulici, kritičke izložbe u javnim institucijama kulture, predstavljaju akt zauzimanja pozicije unutar javnih gradskih prostora/javne sfere u cilju ostvarivanja javne uloge. Ukoliko društvenu ulogu umetnosti u javnom prostoru označimo kao „umetnost u javnom interesu“ (Arlene Raven), dobijamo bazu za kolektivno delovanje.

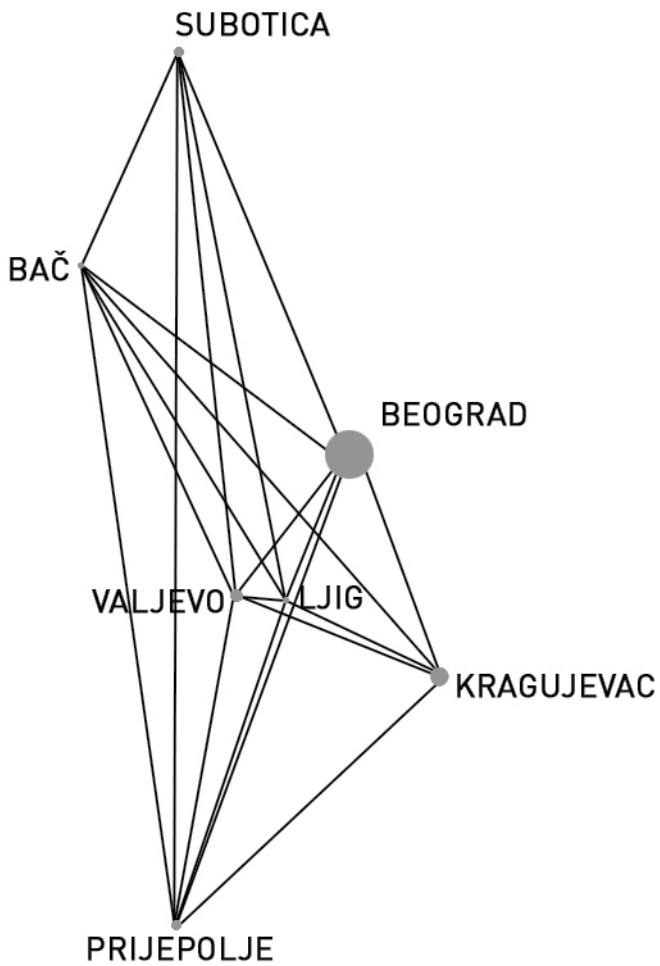
Kustosko-teorijska platforma Kultura sećanja (nastala 2010. godine) ukazuje na značaj istorijskog nasleđa grada kao važnog činioca razvoja urbanog i kulturalnog identiteta. Delovanjem, Kultura sećanja usmerena je na podsticanje angažovanog i promišljenog delovanja u javnom prostoru/javnoj sferi. Putem projekata bavimo se realizacijom umetnosti u javnom prostoru u spoju sa kulturom sećanja, čime naše delovanje dobija šire kulturno i društveno značenje. Platforma Kultura sećanja zalaže se za neposredno učešće građana u umetničkoj produkciji i slobodu korišćenja javnih prostora kao zajedničkog dobra.

www.kulturasecanja.rs

U želji da obogate kulturnu scenu grada, grupa MKP (Mlado kreativno preduzeće) počinje da koristi javni prostor za izlaganje svojih ideja (umetnost, arhitektura, urbane intervencije) kao odgovor na nedostatak prostora za tu namenu. U početnom periodu (novembar 2012.), grupa se fokusira na transformaciju javnih tabli za oglašavanje – u galerijske površine, dok je u planu proširenje i na druge elemente gradske infrastrukture. Krajnji cilj je približavanje kulturnog sadržaja širokim narodnim masama, kao i otvaranje prostora za izražavanje mladih u gradu.

otvorena.galerija@gmail.com
www.fb.com/otvorenagalerija

inicijative
za trajno
korišćenje
javnih
površina

01

BEOGRAD
BAZAART
MIKRO ART
URBANI DŽEPOVI

02

BAČ
ENTER

03

VALJEVO
DRUŠTVO ISTRAŽIVAČA "VLADIMIR
MANDIĆ - MANDA"

04

KRAGUJEVAC

GRUPA NOA
EKOPARK

05

LJIG - SELO MILAVAC

TRAČAK NADE

06

PRIJEPOLJE

LIMART

07

SUBOTICA

KLUB EKSTREMNIH SPORTOVA
SPARTAK

Sa stanarima jednog solitera na Banjici, članovi umetničke grupe BAZAART pokrenuli su projekat koji se bavi podsticanjem kreativnosti i solidarnosti. Akcija DOBAR DAN BANJICE nastala je u okviru projekta ART FORA, koji je podržala ambasada Kraljevine Norveške u Beogradu.

Projekat je započeo nizom predavanja na raznovrsne teme vezane za Banjicu - područje u kom učesnici žive (njenu istoriju, običaje, prirodu, okolinu, arhitekturu...). Stanovnici su pozivani da kroz interakciju sa predavačima razmene svoja iskustva i mišljenja.

U drugom delu projekta stanari su jedni drugima prikazivali svoja umeća (poput fotografije, kukičanja, kuvanja, književnosti...) u okviru improvizovane galerije u holu zgrade, nazvane "Galerija 11a". Na kraju projekta, uz veliku pomoć stanara, animiran je prostor oko solitera i održan dvodnevni festival "Solitarnost". Predstavljeni su kulinarski specijaliteti po spratovima, izloženi su umetnički radovi stvarani tokom projekta, održani koncerti muzičara iz solitera, a u letenjem bioskopu prikazani su dokumentarni filmovi koji su pratili projekat.

bazaartheatre@yahoo.com
www.bazaart.org.rs
www.facebook.com/crnotravska.soliter?fref=ts

INICIJATIVA ZA GRADSKE BAŠTE – BAŠTALIŠTE

Inicijativu pokrenuli BFC i WWOOF Srbija (Beogradski festival cveća i *World Wide World Wide Opportunities on Organic Farms Serbia*)

Strateški cilj ove inicijative je prepoznavanje potrebe kreiranja održivih gradskih bašta kao alata za rešavanje ekoloških, ekonomskih i socijalnih problema u urbanim zajednicama i implementacija ove prakse u urbanističke strategije grada.

Život u gradskoj sredini skoro da isključuje dodir sa prirodom koji se nekada podrazumevao: ranije smo znali kako saditi i negovati biljke. Danas je to retkost jer se oslanjamo na masovnu proizvodnju, koja donosi kvantitet, ali ne i kvalitet hrane. Sve je više onih koji su svesni (ne)kvaliteta kupovne hrane, ali zbog nedostatka znanja i veština kako da uzgoje sopstvenu, prinu-

deni su da svesno uništavaju svoje zdravlje (koristeći hemijski tretirane namirnice), ali i prirodu naše Planete (podržavajući na taj način konvencionalnu poljoprivredu koja bezobzirno uništava prirodne resurse).

Pošto grad Beograd zvanično još uvek ne prepoznaje potrebu građana, ali ni ekonomski interes u pretvaranju bar dela svojih prostranstava zapuštenih prostora u cvetnjake i povrnjake, odlučili smo da samoorganizovano, sopstvenim iskustvom proverimo da li je ekipa „gradske dece” sposobna da probudi u sebi zeleni gen i uživa u plodovima svog rada. U tom cilju pronašli smo zapuštenu parcelu na 7 km od centra grada, u Slancima, gde smo uz pomoć saradnika i prijatelja u proleće 2013. osnovali baštensku zajednicu, čiji članovi kroz igru i zabavu uče da uzgajaju povrće za svoje potrebe, a višak razmenjuju sa drugima.

Praktičnim primerom javno ističemo ekološku komponentu gradskih bašti kao alata za postizanje održivosti i smanjenja negativnih uticaja pojedinca i zajednice na prirodu, kao i ublažavanje klimatskih promena. Doprinosimo socijalnom i ekonomskom razvoju grada u vreme krize. Budimo individualnu snagu običnog čoveka smanjivanjem zavisnosti od dobavljača hrane, posrednika i veletrgovaca samo malim promenama u načinu života.

info@bfc.rs

katarina@woofserbia.org

<https://www.facebook.com/groups/439558126118305/>

MIKRO ART - ULIČNA GALERIJA

BG
03

Jedan od značajnih projekata udruženja Mikro Art jeste Ulična galerija, napušteni i ruinirani prolaz u samom centru Beograda. Galerija se nalazi u pešačkom prolazu kod Bezistana – Čavketov pasaž. Prostor koji je nekada pripadao bioskopu *Kozara* rekonstruisan je početkom 2012. i od tada je imao dvadesetak izložbi i različitih umetničkih dešavanja.

Izmeštanjem umetnosti u javni prostor njena dostupnost proširena je na veliki broj ljudi. Javni prostor tako ponovo dobija svoju funkciju, umetnici nove mogućnosti za izlaganje, grad novi centar kulture i turističko mesto, a posetioci inspiraciju koja nije ograničena radnim vremenom.

office@mikroart.rs

www.mikroart.rs

www.ulicnagalerija.rs

Projekat *Urbani džepovi Beograda* se bavi zapuštenim gradskim prostorima u cilju animiranja lokalne zajednice na njegovom uređenju i održavanju na principima održivog razvoja.

Osnovni ciljevi su unapređenje kvaliteta života gradskog stanovništva, podizanje nivoa svesti stanovništva o njihovoj ulozi u očuvanju i unapređenju životne sredine i aktivacija lokalne zajednice na rešavanju pitanja životne sredine, kao i promocija pejzažne arhitekture kao struke budućnosti.

Urbani džep je gradski prostor malih dimenzija sa velikom upotrebom, socijalnom i ekološkom vrednošću. Dakle, projekat se bavi gradskim prostorima koji su danas uglavnom napušteni i zapušteni, a koji adekvatnom intervencijom postaju deo svakodnevice lokalnog stanovništva i predstavljaju značajan doprinos poboljšanju uslova njihovog života. Gradski prostori obuhvaćeni ovim projektom se, generalno, malo koriste iz raznih razloga (neuređeni su, nemaju adekvatnu opremu ili zbog toga što je gradsko stanovništvo prilično otuđeno i retko ostvaruje socijalne kontakte u okruženju mesta stanovanja).

Projekat *Urbani džepovi Beograda* je studentski projekat nastao još 2008. godine. Pokrenuli su ga studenti Pejzažne arhitekture i hortikulture Šumarskog fakulteta u Beogradu, u potrazi za znanjem, profesionalnim iskustvima i želji da pejzažnu arhitekturu predstave građanima Beograda.

www.urbani-dzepovi-beograda.weebly.com
www.facebook.com/pages/Urbani-Dzepovi-Beograda

Videti stranu 65.

www.enterbac.com

Videti stranu 18.

istrazivaci@istrazivaci.rs
www.istrazivaci.rs

GRUPA NOA

KG
01

Videti stranu 71.

noakragujevac.@gmail.com
wwwnoakg.blogspot.com

EKOPARK

KG
02

Više na strani 20.

Akcije:

- Na Varoškom groblju u Kragujevcu predstavnici Eko parka uredili su grob Svetozara Andrejevića (1838-1900), o čijem legatu, na 7,12 hektara zelenih površina, u Ilinoj vodi, koje je trajno ostavio gradu na uživanje i unapređivanje, brinu već 12 godina.
- Od samog osnivanja, Udruženje je uočilo da nema dovoljno sportskih terena. Isplanirana je izgradnja sportskih igrališta. Uređeno je nekoliko terena: za mali fudbal, odbojku i košarku. Sportski kompleks je ubrzo dobio tribine za stotinak posmatrača, a zatim i rasvetu. Materijal su obezbedili članovi Udruženja i građani Iline vode, a postavljanje tribina pomoglo je preduzeće „Proleter”. To se pokazalo kao veliki podstrek društvenom životu naselja i okupljanja mladih. Broj omladine na ovom prostoru povećao se u najkraćem roku.
- Kako bi se ovaj park što lakše održavao na prostoru oko i samih staza unutar parka je postavljen određen broj korpi. Savesni građani Iline vode maksimalno koriste njihovu namenu i skoro da je nemoguće naći papiriće na travi. Ovakvim odnosom prema prirodi i životnoj sredini daju primer mlađima na kojima će ovaj kompleks ostati. Takođe, na taj način pomažu i ljudima koji su zaduženi za održavanje parka.

nvo_ekopark@yahoo.com
www.ekopark.rs

TRAČAK NADE

LjG
01

Neformalna grupa „Tračak nade” iz sela Milavac, u opštini Ljig, pokrenula je 2012. godine inicijativu za izgradnju prvog sportskog terena u tom selu. Godinama unazad stanovnici ove mesne zajednice nisu imali nijedan prostor za rekreaciju i druženje. Pored sportskog terena napravljeno je i igralište za decu na prostoru od 1300 m².

Više od 70 stanovnika ovog sela aktivno je učestvovalo u izgradnji igrališta, a radovi su trajali dva meseca – od posipanja rizle i betoniranja terena do postavljanja golova, rasvete, mobilijara...

Pomoć u vidu materijala i mašina, ali i podrške stručnog osoblja u pripremi dokumentacije i izdavanju lokacijske i građevinske dozvole pružila je Opština Ljig. Dodatna pomoć u materijalu i volonterima koji su pomagali u izgradnji došla je i od Mesne zajednice Milavac. Stručnu podršku u izboru materijala i korišćenju kroz savete dali su i zaposleni iz Metal Adamović, Jeremić doo, dok je MD Kojić ustupio i mašinu za betoniranje terena. Neophodne mreže za golove i lopte donirao je OFK „Spartak“.

PP
01

LIMART

UDRUŽENJE ZA UMETNIČKO UREĐENJE PRIJEPOLJA

INICIJATIVA: UMETNIČKO UREĐENJE JAVNIH PROSTORA

Putujući raznovrsnim krajevima, možemo primetiti kako društva i pojedinci stvaraju raznovrsne običaje, muziku, skulpture, udruženja... i sve to da bi život u svojoj zajednici učinili kvalitetnijim, a svakodnevicu često pretvorili u neobične dane. Upravo zbog takvih „neobičnih dana“ u sasvim običnom malom gradu na ušću Mileševke u Lim stvoreno je 2009. godine Udruženje „LimArt“. Inspiracija za kulturno i umetničko stvaralaštvo svakako potiče iz pomenutih reka, čiji se žubor može čuti u skoro svakom kutku grada Prijepolja. Tako su projekti koje ovo udruženje ostvaruje blisko vezani za umetničko i kulturno uređenje materijalnog i nematerijalnog kulturnog nasleđa, kao i društvenog života zajednice na obalama reka. Prijepolje i jeste zapravo grad reka i mostova. Preko dve reke, Mileševke i Lima, u trouglu od samo 4 km izgrađeno je šest mostova. Jedan od mostova izgrađen je prema uzoru na mostove u Veneciji i naziva se „Gondola“. Kada pređete preko „Gondole“ idući ka gradu možete odmoriti u malom ambijentalnom parku skulptura koje istovremeno služe kao klupa, posuda za otpadke i stalak za bicikle. Ovaj svojevrsan park skulptura nazvan „Bajs, klupa, i limenka“ (2012) izgradio je „LimArt“ kroz jedan od svojih projekata, i to kao vid intervencije u prostoru i uređenja ambijentalne celine. Na osnovu svoje misije koja glasi „Pesme i Česme“, ovo Udruženje posvetilo je svom gradu i četiri javne česme (2010-11). Vode u Prijepolju predstavljaju svojevrsan suvenir grada pa se putem projektnih aktivnosti posebna pažnja obraća na negovanje kulturnog nasleđa koje ima veze sa vodom. Ovim činom, izgradnjom česama, „LimArt“ doprinosi da još uvek traje stara izreka „Zidati česme i saditi voće kraj puta“...

Kako bi negovao kulturu, zadržao mlade u Prijepolju, upoznao ih sa raznovrsnim kulturno-umetničkim sadržajima i uključio u njih, „LimArt” svake godine priređuje istoimeni festival kulture i umetnosti. Tom prilikom Prijepolje poseti veliki broj umetnika iz različitih krajeva Balkana i sveta koji svojim nastupima ožive zanimljive urbane prostore.

Kada dođe jesen, „LimArt” sprema Jesenjarenje (od 2008.), običaj u kojem učestvuju svi posetioci gradskog parka u jesenjem periodu i od opalog lišća stvaraju raznovrsne umetničke instalacije, a sam gradski park pretvore u otvorenu galeriju.

Neprestani žubori reka inspirišu članove „LimArt-a” da komponuju i muziku „Limusic” posvećenu svom gradu, Mileševi, Sahat kuli, znamenitim ljudima, Visećem mostu, maloj katedrali, reka... što će vam vrlo rado zasvirati kada svratite u Prijepolje, i sasvim običan dan uz LimArt vam postane neobičan.

limartprijepolje@gmail.com
www.limartprijepolje.com

SU
01

KLUBA EKSTREMNIH SPORTOVA „SPARTAK”

Članovi Kluba ekstremnih sportova „Spartak” i portal GradSubotica su 2012. godine obnovili skejt park u tom gradu. Oni su obezbedili sredstva i alat, udružili znanje, energiju, entuzijizam i isplanirali realizaciju ove inicijative. Projektovali su, demontirali i rekonstruisali postojeće elemente i izradili nove. Izgradnjom i rekonstrukcijom ovih elemenata su kreirali prostor u kojem će subotički skejteri, roleraši, vozači BMX-a i mauntin bajka kao i njihovi gosti, moći bezbednije i organizovanije da se bave ovim sportovima. U taj prostor će moći da dolaze i oni koji se ne bave ekstremnim sportovima kako bi nesmetano uživali u veštinama korisnika parka.

Ovom volonterskom akcijom, Klub ekstremnih sportova „Spartak” i portal GradSubotica su dali još jedan primer male grupe ljudi koja svojom akcijom daje veliki doprinos svojoj zajednici. S obzirom na to da je čitava akcija njihovih ruku delo, nadaju se da će svojim rezultatima motivisati druge da se okupe oko zajedničkog cilja i doprinesu pozitivnim promenama u mestima u kojima žive.

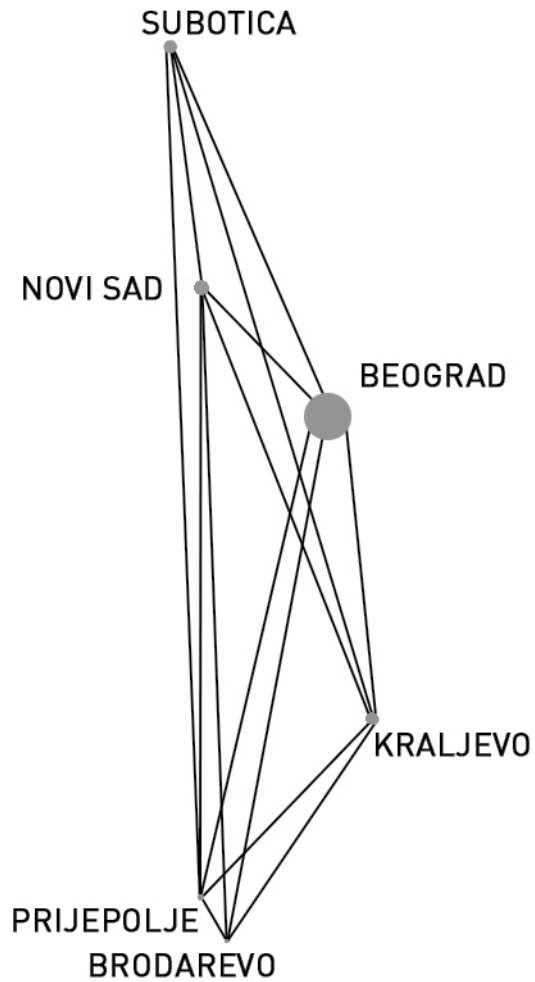
youtube: Skejt Park Subotica

---

inicijative za
odbranu
javnih
površina

01

BEOGRAD
MINISTARSTVO PROSTORA
KO GRADI GRAD

02

BRODAREVO
PRIJATELJI BRODAREVA

03

KRALJEVO
EKOPOKRET IBAR

04

NOVI SAD
ALMAŠANI

05

PRIJEPOLJE
KOALICIJA BRANA

06

SUBOTICA
NASMEŠI SE SUBOTICI

Ministarstvo prostora je kolektiv iz Beograda, osnovan 2011. godine sa ciljem promišljanja budućnosti gradova. Polje delovanja Ministarstva su urbane transformacije Beograda i drugih gradova u Srbiji, koje pomno prati i na koje reaguje.

Grupa je svoj zajednički rad u početku usmerila na neformalno stvaranje i odbranu javnih prostora, koristeći se „uradi sam” filozofijom. Ovo je dalje vodilo proučavanju različitih pristupa razvoju gradova, kulturnih praksi i intervencija u gradovima kroz niz akcija, izložbi, radionica i javnih diskusija. Ministarstvo prikuplja i deli podatke koji tematizuju sadašnji model urbanističkog razvoja i pruža podršku društvenim pokretima koji to isto rade u svojim lokalnim zajednicama.

Ministarstvo razvija projekte u saradnji sa mrežom istraživača, aktivista, grupa i pojedinaca koji deluju u različitim oblastima poput arhitekture, urbanizma, sociologije, umetnosti, političkih nauka...

ministarstvoprostora@gmail.com

www.facebook.com/MinistarstvoProstora

Platformu KO GRADI GRAD pokrenuli smo pre tri godine vođeni uverenjem da dijalog o željenom razvoju grada mora da uključi sve one koji čine taj grad. Utisak je bio, a takav je ostao do danas, da se urbanističke odluke, kako na nivou nekog lokalnog parka tako i po pitanjima važnim za sve građane, donose u sprezi (krupnog) kapitala i vlasti. Grad se razvija u skladu sa privatnim interesima malog broja pojedinaca, po netransparentnim procedurama, praćenim različitim kontraverzama i, najvažnije, rutinskim ignorisanjem potreba i želja samih građana.

U poslednje vreme, KO GRADI GRAD 3 radi kroz format radnih stolova i diskusija, koji dovode aktere i publiku u nove situacije promišljanja i analize, planiranja i evaluacije. Ovi događaji su povod za detaljnije upoznavanje javnosti i aktivista sa pojedinim slučajevima kao i prilika za bolje razumevanje mehanizama i procedura koji oblikuju razvoj grada, ali i za ko-generisanje i raspodelu znanja, metoda i planova među samim inicijativama.

Polazeći od stava da je pravo na stan osnovno ljudsko pravo, a postojeće cene nekretnina za većinu Beograđana nepristupačne, pred kraj 2012. godine KO GRADI GRAD pokreće inicijativu PAMETNIJA ZGRADA, koja istražuje mogućnosti dolaska do stana kroz zajedničko planiranje, prihvatljivo investiranje i uz minimalnu realnu cenu.

info@kogradigrad.org
www.kogradigrad.org
www.facebook.com/kogradigrad

PRIJATELJI BROADAREVA

BD
01

Organizacija za razvoj civilnog društva i lokalne zajednice kroz demokratsko delovanje.

Neki od ciljevi organizacije:

- organizovanje seminara, kreativnih radionica, konferencija i tribina;
- organizacija, sprovođenje i podrška stručnim i naučnim istraživanjima kroz realizaciju raznih projekata u ostvarenju ciljeva Udruženja;
- stara se o zaštiti životne sredine, organizuje ekološke akcije, predlaže programe korišćenja i zaštite prirodnih vrednosti i programe zaštite životne sredine, odnosno lokalnih ekoloških i sanacionih planova u skladu sa interesima građana i specifičnostima područja;
- sprovođenje humanitarnih akcija radi poboljšanja položaja socijalno ugroženih građana i svih onih kojima je to potrebno;
- izgradnja multietničke i multikulturalne zajednice u duhu tolerancije i međusobnog uvažavanja;
- podstiče, predlaže i organizuje poslove u rešavanju komunalnih problema i urbanom razvoju i uređenju grada;
- doprinos i briga o održavanju higijene u gradu davanjem predloga, organizovanjem akcija podsticaja i takmičenja i ostalih mera u cilju rešavanja ovih problema, kao i sprovođenje akcija u zaštiti prirodnih resursa u gradu i okolini;
- prati rad organa vlasti na lokalnom i republičkom nivou i pomaže im u ostvarivanju njihovih ciljeva i zadataka u cilju rešavanja potreba kod stanovnika ovih krajeva;
- unapređenje sportskog i kulturnog života u gradu i okolini;
- učestvovanje u organizovanju javnog informisanja od lokalnog značaja;
- briga i zaštita specifičnih prirodnih resursa: izletišta Ravni jasen, etno selo Tičje Polje, pećina Kurtova jama, kisela voda

- Gostun, kanjon reke Dubočice i park prirode Klisura Lima;
- saradnja sa sličnim udruženjima, organizacijama, ustanovama i pojedincima u zemlji i inostranstvu;
- borba za približavanje i preuzimanje nadležnosti od opštine ka jedinici lokalne samouprave i borba za povraćaj ukinute opštine 1960. godine.

Aktivnosti: akcije na čišćenju snega sa trotoara u naselju; organizovanje akcije čišćenja divljih deponija na potezu Brazda–Lugovi; postavljanje tabli „Zabranjeno bacanje smeća” i ograđivanje pristupa divljim deponijama; učešće na Sajmu projekata *Mercy Corps*-a; ostvareni zahtevi za postavljanje Halo govornica u gradu, realizovan projekat izgradnje dečjeg igrališta kod Dečjeg vrtića „Srce” u Brodarevu. U 2011. godini realizuje projekat *Najuređenije dvorište u Brodarevu*. Tokom 2010–2011. godine NVO „Prijatelji Brodareva” su svoje aktivnosti usmerili u Koordinacioni odbor za očuvanje i zaštitu reke Lima, kao vodeća organizacija u okviru Mreže NVO Brodareva. To je rezultiralo da smo svojom upornošću uspeali da poništimo Studiju o uticaju na životnu sredinu kod izgradnje hidrocentrala Brodarevo1 i 2, na reci Limu, gde je nosilac projekta bila REV doo Beograd (Rešenje Vlade - Administrativne komisije 14 br. 353-1473/2011). U avgustu i septembru 2011, kao partner sa Građanskom čitaonicom „Libergraf” iz Užica, realizuje projekat *Natura cadida* u okviru projekta *Mladi su zakon*, koje podržava i finansira Ministarstvo omladne i sporta Srbije, na kome je volonterskim radom uređeno brodarevsko kupalište Bećova stijena. Na toj lokaciji izgrađena je lepa česma sa pijaćom vodom, kameni roštilj, igralište sa opremom za odbojku na pesku, igralište sa opremom za mali fudbal, postavljen tuš za kupanje, nekoliko klupa za sedenje i sunčanje, korpe za otpatke i još mnoštvo dodatnih sadržaja po idejama posetilaca plaže. Ostaje plan da se projekat nastavi sa novim sadržajima. MOS je ovaj projekat proglasio za najbolji projekat u Zlatiborskom okrugu i dobio je nagradu od Delegacije Evropske unije u Srbiji.

prijateljibrodareva@gmail.com
www.brodarevo.info

Ekološki pokret „Ibar” Kraljevo je samostalna, dobrovoljna, nezavisna i neprofitna organizacija čija je misija pružanje podrške u rešavanju nagomilanih problema zaštite životne sredine u Kraljevačkom regionu i RS. Registrovana 1990. godine, ova organizacija građana je spontano nastala kao odgovor na zagađivanje reke Ibar, koje je imalo uticaj i na kvalitet vode za vodosnabdevanje Kraljeva.

Osnovna misija je uticanje na javnost SO Kraljevo i šire, stvaranje i podizanje ekološke svesti, promocija evropskih vrednosti i tekovina u oblasti ekologije i podržavanja procesa i pojava koji tome vode. Ekološki pokret se zalaže za unapređenje, razumevanje međusobnog upoznavanja i saradnje pojedinaca, zajednica i država na evropskom prostoru i šire i podsticanje svestrane i slobodne komunikacije među njima.

Cilj Ekološkog pokreta „Ibar” je učlanjenje naše zemlje kao ravnopravnog člana u sve evropske institucije i organizacije. On se zalaže za širenje ideje evropskog udruženja u Srbiji unapređenjem kulturne, političke i ekonomske saradnje među građanima, narodima, regijama i državama Evrope.

Oblici delovanja – Javne rasprave, izložbe, okrugli stolovi, ekološke radionice, seminari, obeležavanje svetskih ekoloških dana, kampanje za učešće javnosti, obrazovni programi, organizacije međunarodnih skupova, učešće na međunarodnim sastancima, posete stranih gostiju, organizovanje konferencija za štampu, izdavačka delatnost...

Akcije u poslednjih par godina:

2010. godina – Čista Morava- Zdrava budućnost

2010. godina – Očuvajmo biodiverzitet

2010. godina – Morava je tvoja priča

ekoibar@gmail.com

www.ekoibar.org.rs

ALMAŠANI

NS
01

Udruženje građana „Almašani” iz Novog Sada okupljeno je u cilju sprečavanja drastične promene izgleda (a time i suštine) Almaškog kraja. Reč je o delu grada koji je vrlo specifičan jer je više od trista godina urbanistički netaknut. Za formu građanske inicijative odlučili su se jer smatraju da je njihova ideja nadstranačka i da se tiče opšteg dobra. Naime, Generalni urbanistički plan za Almaški kraj, usvojen 2005. godine, predviđao je izgradnju modernih višespratnica i velikog bulevara, što bi u potpunosti izmenilo Almašku četvrt. Taj plan je ova inicijativa građana osporila. Najpre su pronašli stručnjake i formulisali alternativni Detaljni urbanistički plan, koji su preuzeli čak i njihovi oponenti. Veliki uspeh ovog udruženja ogleda se u tome što su upravo njihovi predlozi postali osnova novog Detaljnog urbanističkog plana koji je zvanično prihvaćen. Nakon spasavanja Almaškog kraja, koji u izvesnom smi-

slu nalikuje beogradskoj Skadarliji, sledeći cilj Udruženja građana „Almašani” je da ovom delu Novog Sada pronađe pravu namenu.

info@avalunians.com

PP

01

KOALICIJA BRANA

Neformalna koalicija udruženja civilnog društva „Brana” iz Prijepolja okuplja oko sedamdeset organizacija civilnog društva i trenutno vodi borbu za zaštitu životne sredine, reagujući na izgradnju hidroenergetskih objekata Brodarevo 1 i Brodarevo 2 na Limu.

SU

01

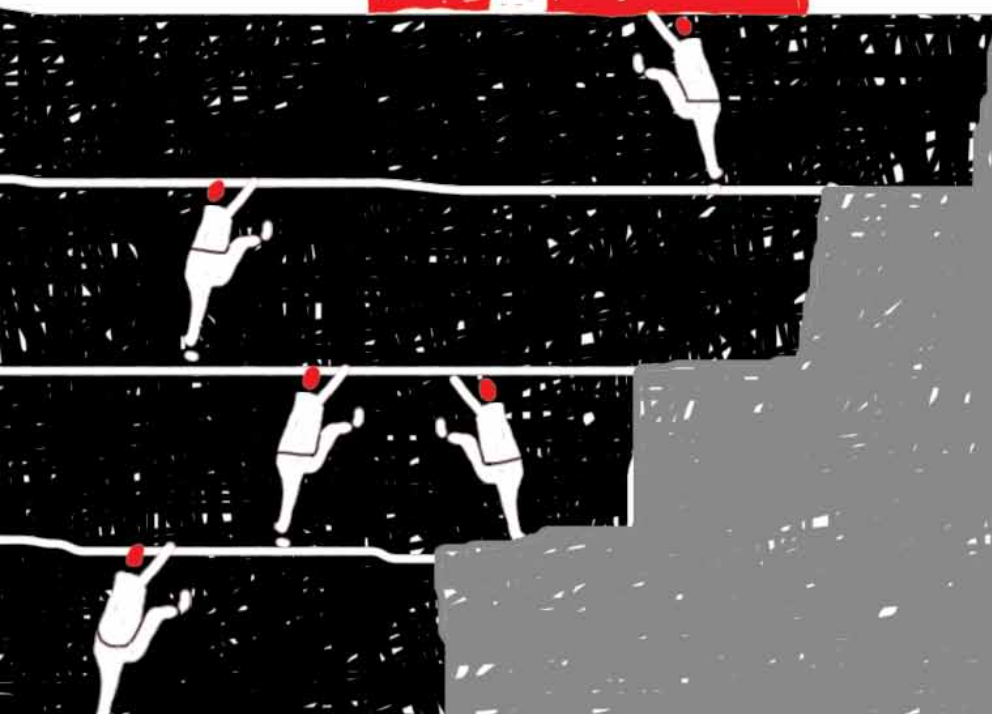
NASMEŠI SE SUBOTICI

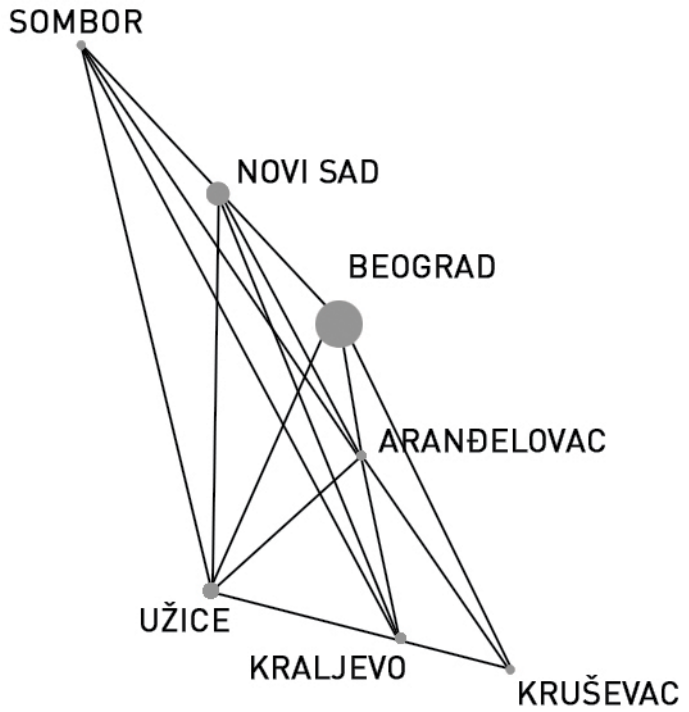
Nakon učešća u dvodnevnom stručnom skupu u kojem su bili domaćini međunarodnog Seminara o zaštiti kulturnog nasleđa u okvirima urbanističkog razvoja održanog u Subotici 2011. godine, kao i završetka dvogodišnjih multimedijalnih projekata *Pešačke mape secesije i neorenesanse* prilikom obeležavanja Dana evropske baštine, osnovana je neformalna grupa građana „Nasmeši se Subotici”, u kojoj rade i učestvuju dve nevladine organizacije i dr Viktorija Aladžić, kao inicijativa grupe stručnjaka i udruženja građana za zaštitu, očuvanje i prezentaciju kulturnog i nepokretnog nasleđa Subotice.

Sa svojom programskom vizijom i misijom, njihovi projekti promovisu značaj zaštite i vrednovanja kulturnog i nepokretnog nasleđa Subotice sa aktivnim učešćem svih korisnika i transparentnost u politici i procesu donošenja odluka koje se odnose na urbani razvoj, kao važnu ulogu u strateškom razvoju pozitivne koncepcije usklađene i obeležene identifikacije u direktnoj i indirektnoj promociji, regionalnoj, prekograničnoj i interregionalnoj saradnji.

Kampanju „Save Subotica”, društveno angažovane performanse i programe na implementaciji Deklaracije o zaštiti kulturnog nasleđa u okvirima urbanističkog razvoja grada Subotice, jedinstvenog modela u Srbiji koji donosi harmoniju između kulturnog i nepokretnog nasleđa, građana/ki i budućih razvojnih projekata, od početka prepoznaju i podržavaju organizacije i institucije iz lokalnog i regionalnog okruženja, a podršku je putem postavljene internet aplikacije i pokrenute peticije iskazalo preko devet stotina sugrađana/ki.

savesubotica@gmail.com
www.savesubotica.org

inicijative
za dru-
štvene i
kulturalne
centre

01

ARANĐELOVAC
KOLEKTIV za/RAZNO

02

BEOGRAD
BIOSKOPI: POVRATAK OTPISANIH

03

KRALJEVO
CENTAR ZA MLADE

04

KRUŠEVAC
ASOCIJACIJA MLADIH

05

NOVI SAD
DRUŠTVENI CENTAR

06

UŽICE
UNDERGRAD

07

SOMBOR
INICIJATIVA ZA DRUŠTVENI CENTAR

KOLEKTIV za/RAZNO delatnost kreativne industrije implementira u socijalno preduzeće, radeći tako na rešavanju više akutnih problema. Kratkoročni, osnovni ciljevi su zaposlenje roditelja/staratelja (prevenstveno majki) dece sa invaliditetom i formiranje dnevnog centra za boravak i brigu o deci sa invaliditetom u sklopu istog.

Kao dugoročne ciljeve vidimo revitalizaciju gradskog jezgra i arhitektonskog simbola, zgrade robne kuće KOLEKTIV, u sveobuhvatni višenamenski ekonomsko-društveni i kulturni centar grada; osnivanje sličnih proizvodnih sistema sa akcentom na integraciji kreativne industrije i socijalnog preduzetništva na teritoriji opštine Arandelovac.

KONCEPT U KONTEKSTU

1. Dnevni boravak će korisnicima pružati bezbedno, pozitivno i konstruktivno iskustvo boravka izvan porodice, dok u isto vreme porodici obezbeđuje slobodno vreme za bavljenje drugim aktivnostima. Dnevni boravak će omogućiti uključenim osobama da uče i razvijaju veštine, uvećavaju sposobnosti i razvijaju stil života koji žele.
2. Razvoj sistematizovanog preduzeća od proizvodnje, sa specifičnim proizvodnim programom, jasno definisanim i targetiranim tržištem i prilagođenim radnim vremenom, članovima porodice dece sa invaliditetom pruža adekvatno radno mesto, psihološku i finansijsku satisfakciju a uz to vreme za dalju brigu o deci. Nameravamo da proizvodimo savremene dizajnirane proizvode, sa održivim i ekološkim aspektima, a za međunarodno „high-end“ tržište.
3. Pozicioniranjem takvog kreativno-socijalnog centra u arhitektonski simbol i centralno jezgro grada, namera nam je da podstaknemo ekonomsko-kulturnu revitalizaciju čitavog grada i društva u celini.

vesna@kako-ko.com
www.facebook.com/KolektivzaRAZNO

BIOSKOPI: POVRATAK OTPISANIH je umetničko-aktivistička grupa, nastala 2011. godine u Beogradu. Okuplja pojedince koji različitim gerilskim akcijama reaguju na propadanje četrnaest

beogradskih bioskopa (*Balkan, Kozara, Slavica, Voždovac, Zvezda, Odeon, Jadran, 20. oktobar, Kosmaj, Central, Avala, Jedinstvo, Drina i Partizan*) koji su bili u vlasništvu Beograd filma. Svoj rad usmerili smo u dva pravca: ispitivanje potencijala ovog ogromnog napuštenog prostora, koji bi ponovo mogao postati mesto kulture, i ukazivanje na veliku štetu koja je nastala u kulturnom miljeu grada ovom propalom privatizacijom.

Beograd film je osnovan pre šezdeset pet godina, bioskopi koji su bili u njegovom vlasništvu su prodati, ruinirani, napušteni, adaptirani za potrebe nove namene ili su izgoreli (*Kozara*).

Intervencije koje smo napravili na i u okolini nekolicine beogradskih bioskopa smatramo pokušajem tematizacije odnosa društva spram nestanka bioskopskih sala. One treba ne samo da ukažu na ovaj veliki problem već i da navedu na nalaženje rešenja.

povratakotpisanih2011@gmail.com
www.povratakotpisanih.wordpress.com
www.facebook.com/BioskopiPovratakOtpisanih

KV
01

CENTAR ZA MLADE

U Kraljevu postoji više objekata koji imaju „pedigre” javnih prostora - najpoznatije su dve zadužbine, i to namenjene mladima. Nažalost, nijednu ne koriste mladi.

Od 1997. godine u jedan od tih objekata (Zadužbina Petra Bogavca), po tadašnjoj odluci rukovodstva države, uselila se Državna bezbednost. Više puta se o toj zadužbini govorilo u javnosti, o tome kako bi to trebalo vratiti u nadležnost Grada i onda dati mladima na korišćenje, ali nijedna vlast od tada nije imala sluha za to.

Sredinom 2012. godine se ponovo stihijski pokrenula inicijativa za pronalaženje prostora za mlade od strane tri omladinske organizacije u Kraljevu i konstantan pritisak je još uvek u toku. Snimljen je i kratak dokumentarni film *Da li će uspeti*, koji se može naći na Youtube-u.

www.facebook.com/OmladinaKv

KŠ
01

ASOCIJACIJA MLADIH

Inicijativa Asocijacije mladih odnosi se na revitalizaciju jednog prostora u javnoj svojini kojim upravlja lokalna samouprava u Kruševcu i usmerena je na kreiranje i organizovanje multi-

funkcionalnog prostora, opremljenog za održavanje seminara, tribina, konferencija, radionica, izložbi i umetničkih postavki, filmskih projekcija, muzičkih događaja i drugih sadržaja. U revitalizovanom prostoru bi bio smešten Centar mladih, kao alternativni kulturno-obrazovni centar sa autonomnom upravljačkom strukturom i autonomnim programima, razvijenim u skladu sa potrebama mladih. Revitalizacijom ovog prostora kulturni život mladih bio bi dodatno unapređen i oni bi dobili prostor za društveni boravak i realizaciju različitih inicijativa. Grad Kruševac bi time dobio multifunkcionalnu salu koja bi mogla da opslužuje potrebe širokog kruga korisnika – od nevladinog sektora i škola do gradske uprave.

marko@asocijacijamladih.org
www.asocijacijamladih.org
www.ajdefest.com

NS
01

DRUŠTVENI CENTAR

Inicijativa za Društveni centar pokrenuta je polovinom 2011. godine sa ciljem oživljavanja napuštenih vojnih i industrijskih kompleksa koji su prazni i izloženi propadanju, dok veliki broj pojedinaca, grupa i organizacija nema adekvatan prostor za susrete, rad i razmenu. Sa željom da kreiraju jedan novi javni prostor u gradu, pokrenu pitanja u vezi sa prodajom više od četiristo vojnih nepokretnosti za koje se Vojska izjasnila da joj ne trebaju i da kao građani i građanke uzmu aktivnog učešća u procesu demilitarizacije - aktivisti i aktivistkinje Društvenog centra su 22. decembra 2011. godine otvorili kompleks napuštene kasarne *Dr Arčibald Rajs* u Novom Sadu, do tada zatvoren za javnost. Takva akcija usledila je nakon negativnih odgovora Ministarstva odbrane, Vojske Srbije i Direkcije za imovinu o mogućnosti privremenog korišćenja tog prostora. Iako je samo dvadeset dva dana kasnije došlo do izbacivanja aktivista i aktivistkinja DC-a, nelegalna ali legitimna akcija „zauzimanja” napuštene kasarne doprinela je pokretanju dijaloga na različitim nivoima i povećanju interesovanja javnosti za pitanja koja se tiču javnih i napuštenih prostora, prostornih politika, prava na grad, aktivnog učešća građana u razvoju grada i dr. Nakon izbacivanja iz kasarne, članovi i članice Inicijative za Društveni centar nastavili su da mapiraju i oživljavaju druge napuštene prostore, razvijaju nove ideje, inicijative i kolektive, organizuju događaje, akcije i dr. Osim bavljenja gradom i prostorom, Inicijativa se fokusira i

na praktikovanje horizontalnog (nehijerarhijskog) organizovanja i direktne demokratije, kao i na negovanje, razvijanje i širenje kulture ravnopravnosti, dijaloga, tolerancije i solidarnosti.

info@drustvenicentar.org
www.drustvenicentar.org

UE
01

UNDERGRAD

Više na strani 75.

Godine 2012. pokrenuli su inicijativu za Omladinski centar i od grada tražili da im ustupi na korišćenje deo Gradskog kulturnog centra za svoje multimedijalne aktivnosti.

www.headnod.net

SO
01

INICIJATIVA ZA DRUŠTVENI CENTAR

Dom vojske – ili Somborcima poznatiji JNA - poslednji put je bio privremeno otvoren početkom 2000, i to kao bioskop koji je ubrzo posle toga zatvoren. Zgrada, koja je zatvorena još od devedesetih, u vlasništvu je Vojske. Iako JNA ima kvalitetnu infrastrukturu, nekoliko sala, od kojih jednu bioskopsku i dvorište, zbog svoje veličine predstavlja ogroman zalogaj za osiromašenu kulturnu scenu Sombora. Dokaz za to je i neuspela inicijativa iz 2004-2005, da se prostor Doma omladine, koji je u vlasništvu Kulturnog centra Sombor, „osvoji... Tada je Somborski omladinski bum (SOB) ušao u tu zgradu i pokrenuo sređivanje i renoviranje.

Pojavom KZM i većeg broja organizacija u Somboru, ali i formiranja društvenih inicijativa, omladinskih centara po drugim gradovima Srbije u periodu posle 2009. godine, nastaje ideja formiranja Društvenog centra u Somboru.

društveni
i kulturni
centri

01

ARADAC
PHOTO EXPO

02

BEOGRAD
INEX FILM
TREĆI BEOGRAD / [3BGD]

03

DONJA TOPONICA / DONJA TRNAVA
DOM KULTURE

04

ZAJEČAR
OC - ZAJEČARSKA INICIJATIVA

05

KIKINDA
OC ŠPAJZ

06

NOVI SAD

CK 13

07

PIROT

OC - UG OSVEŽENJE

08

SMEDEREVO

OC - PLANETA INOVATIVACA

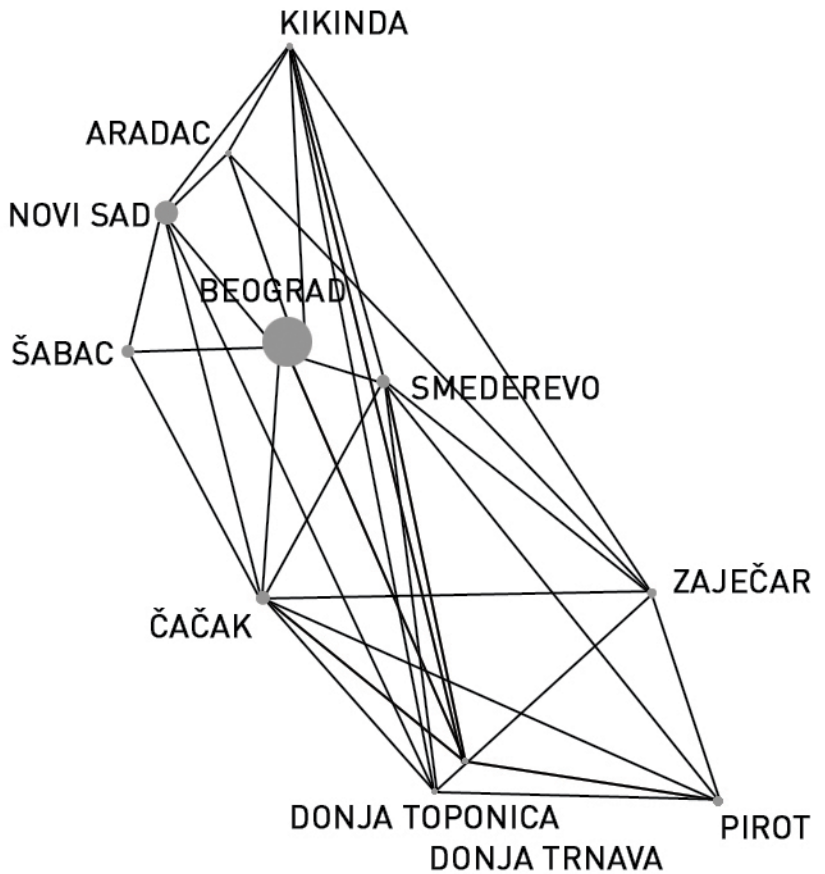

09

ČAČAK

KC LIFT

PHOTO EXPO

Kreirani prostor za okupljanje i volonterski rad mladih u Aradcu zasnovan je na ideji da se mladima omogući bolji položaj u društvu i bolja klima za organizovanje različitih akcija. Određen broj mladih ljudi uzeo je aktivno učešće i svojim idejama i kreativnošću doprineo razvoju sela – sredine u kojoj žive. Sopstvenim inicijativama i aktivnostima mladi su direktno uticali na rešavanje problema sa kojima su suočeni. Radom na organizovanju izložbi, radionica grafitiranja, istraživanja, festivala Park Fest doprineli su socijalnom i kulturnom razvoju, negovanju multikulturalnosti i razvoju tolerancije među mladima i ostalim građanstvom u našoj multietničkoj zajednici. Prostor je dobijen 2008. na korišćenje od strane Mesne zajednice Aradac, kao prostor koji se deset godina nije koristio.

photoexpose@gmail.com
www.vimeo.com/photoexpo

EKSPEDICIJA INEX FILM

Ekspedicija Inex Film je skvot nastao u martu 2011. godine u Beogradu. Istražuje mogućnosti samoorganizovanja, solidarnosti i „uradi sam“ životne filozofije u Beogradu s početka 21. veka. Okuplja pojedince i organizacije kojima je neophodan prostor za rad i kulturnu produkciju, a koje pored sopstvenog znanja i volje uglavnom ne raspolažu drugim resursima.

Objekat našeg osvajanja, teren raščišćavanja i prostor artikulacije naših potreba je zgrada Inex filma na Karaburmi. Ovaj objekat, nekada sedište velike firme koja se i sama bavila kulturnom produkcijom, već godinama propada. Naše aktivnosti u njemu su ujedno i poziv nadležnima da ozbiljnije shvate potrebu za prostorima za umetničko stvaralaštvo i druge neprofitne delatnosti. Oživljavanje zgrade Inex filma se odvija kroz akcije čišćenja, sređivanja i oslikavanja prostora, kao i kroz zajedničko organizovanje različitih kulturnih i drugih događaja. Svaka zainteresovana grupa ili pojedinac predlaže i realizuje sadržaje koji postaju deo kolektivnog napora da ovaj prostor preuredimo i osposobimo za stvaralaštvo i razmenu ideja i znanja. Svako je slobodan da se uključi!

inexfilm@gmail.com
www.ekspedicijainexfilm.blogspot.com
www.facebook.com/InexFilm

Slobodna umetnička zadruga „Treći Beograd” je inicijativa grupe umetnika: Anice Vučetić, Olivere Parlić, Sanje Latinović, Marine Marković, Ranka Đankovića, Radoša Antonijevića, Veljka Pavlovića i Selmana Trtovca. Nastala je u junu 2010. godine.

- [3BGD] je umetnički rad!
- [3BGD] je svojevrsna umetnička zadruga i praktična implementacija strategije grupe umetnika iz Beograda, udruženih po modelu poljoprivredne zadruge.
- [3BGD] je galerija, rezidencijalni prostor za umetnike, studio, javni prostor...
- [3BGD] je mikroutopija.
- [3BGD] nije puka nužnost već je događaj, radikalni preokret u odnosu na nužnost. Reč je o kritici skepticizma postmoderne.
- [3BGD] deluje unutar polja mikropolitike.
- [3BGD] je oblik politički angažovane umetnosti koja umetnicima pruža novi smisao umetničkog delovanja u promenjenim društvenim okolnostima.
- [3BGD] je ispoljavanje društvene odgovornosti.
- [3BGD] je primer ispoljavanja umetničke etike.

Naziv „Treći Beograd” je preuzet iz arhitekture. Prvi Beograd je staro gradsko jezgro, drugi je Novi Beograd, a treći je deo grada na levoj obali Dunava.

treci.beograd@gmail.com
www.trecibeograd.com

DOM KULTURE U DONJOJ TOPONICI / GRUPA KOBRA

Nije možda onakav kakvim ljudi očekuju da bude – nema veliku binu i stolice, ali ima dušu i predstavlja multifunkcionalni prostor čiji su korisnici meštani različite starosne dobi. Ima četiri prostorije, koje se i nakon prvog renoviranja 2009. i dalje uređuju. Ovde uvek ima posla...

To je mesto gde je lokalni karate klub imao treninge, a danas mali folklorci igraju uz zvuke izvorne muzike, u slobodno vreme se igra stoni tenis. Na ovoj adresi je i naša kancelarija, u čijem sklopu se nalazi mala biblioteka i internet centar. Ove prostorije koriste meštani za različita dešavanja kao što su proslava 8. marta, Lovačka zabava i rodendani.

Deset volontera iz različitih delova sveta su ovde proveli dve nedelje i osećali se kao kod svoje kuće. I dalje imamo velike planove za naš Dom kulture jer predstavlja epicentar dešavanja u našoj lokalnoj zajednici. Redovni sastanci su utorkom od 20h i tada možete da nas posetite, donesete svoje predloge, ideje, kritike, sugestije.

ug.kobra@hotmail.com
www.facebook.com/ug.kobra

ZA
01

OC - ZAJEČARSKA INICIJATIVA

Zaječarska inicijativa bila je 2006. godine pobednik konkursa Fondacije *Schueler Helfen Leben* (SHL) iz Berlina. Pobednički projekat zvao se *Omladinski centar Zaječar* i podrazumevao je rekonstrukciju i opremanje zgrade u centru Zaječara, kao i sam rad Omladinskog centra.

Prostor za rad Omladinskog centra je obezbedio Grad Zaječar. U pitanju je zgrada koja se nalazi u samom centru Zaječara i koja je za potrebe Omladinskog centra kompletno renovirana i adaptirana. Prostire se na ukupnoj površini od oko 450 m², raspoređenih na dva sprata i, između ostalog, obuhvata klub za mlade, konferencijsku salu i računarski info centar. Omladinski centar u Zaječaru mladim ljudima nudi potpuno nove mogućnosti za aktivnije i kreativnije provođenje slobodnog vremena kroz redovna kulturna dešavanja (izložbe, koncerte i performanse), projekcije nezavisnih i dokumentarnih filmova, kurseve stranih jezika, seriju kreativnih radionica (iz oblasti fotografije, kreativnog pisanja, crtanja, filma i stripa) kao i seriju radionica za lični i profesionalni razvoj (u oblastima kao što su veb-dizajn, novinarstvo, video montaža, računovodstvo i grafički dizajn).

www.zainicijativa.org
www.facebook.com/omladinski.centar

KI
01

OC ŠPAJZ

Neformalna grupa „Špajz” je prepoznala jedan od osnovnih problema Kikinde, nedostatak javnog prostora koji je namenjen mladima i aktivnostima čiji bi nosioci i realizatori bili upravo oni. Ovaj problem identifikovan je i tokom izrade Lokalnog akcionog plana za mlade 2011. godine, u kojem su direktno učestvovali mladi iz ove grupe. Budući da Kikinda ima brojne formalne i neformalne

grupe mladih sa jedne strane, a nepostojanje prostornih kapaciteta za sprovođenje njihovih aktivnosti sa druge, nametnula se potreba da se započne sa kampanjom koja bi kroz podizanje svesti javnosti o važnosti ovog problema dovela do trajnog rešenja pitanja prostora za mlade. Neformalna grupa „Špajz” je zajedno sa svojim vršnjacima iz Kikindske inicijative mladih lobirala kod lokalne samouprave za dobijanje ovakvog prostora. Početkom 2012. lokalna samouprava je potpisala ugovor na dvadeset godina i dala mladima Kikinde na korišćenje jedan objekat u Omladinskom naselju. Grupa radi na adaptaciji prostora i prilagođavanju potrebama mladih koji bi taj prostor koristili.

Mladi iz grupe ŠPAJZ su srednjoškolci, uzrasta 15 do 18 godina. Učestvovanjem na različitim treninzima i seminarima organizovanim od strane lokalnih, nacionalnih i međunarodnih organizacija, stekli su unutrašnje i lične kapacitete, a svojom inicijativom, kreativnošću i zalaganjem uspostavili odličnu saradnju, razumevanje i podršku lokalne samouprave u cilju razvijanja lokalne omladinske politike.

ocspajz@gmail.com

www.facebook.com/ocspajz

NS
01

CK13

Omladinski centar CK13 je alternativni i edukativni prostor namenjen podsticaju i razvoju društvenog angažmana i političkog aktivizma pre svega mladih, koji podrazumeva visok stepen samorganizacije i samoodrživosti aktivnosti mladih generacija i njihovih nezavisnih akcija. Omladinski centar CK13 su osnovale tri nezavisne organizacije iz Novog Sada: Kružok, Alternativna kulturna organizacija – AKO i Centar za nove medije_kuda.org. Realizacija projekta je omogućena inicijalnom podrškom Fondacije *Schueler Helfen Leben* iz Berlina, Nemačka.

Omladinski centar CK13 je pokrenut usled dramatičnog nedostatka alternativnih, vanškolskih edukativnih i medijskih centara u Novom Sadu koji konceptualno povezuju različite potrebe mlade populacije i koji su otvoreni i dostupni upravo mladima. Sistemska nebriga vladajućih struktura za razvoj javnih i nezavisnih kulturnih i omladinskih prostora u Novom Sadu od osamdesetih godina do danas, dovela je najpre do devastacije ovih prostora, a zatim i do marginalizacije društvenog angažmana mladih generacija. Danas, bilo kakav oblik nezavisnog društvenog angažmana trpi značajan pritisak instrumentalizacije, gde se pod kapom neolibe-

ralizma opravdava njegova veza sa specifičnim i vrlo uskim značenjem demokratizacije i sa nekritički prihvaćenim mehanizmima ekonomske normalizacije. Na taj način, svaki aktivizam u polju kulture, umetnosti, društva i politike postaje komodifikovan i otuđen od svog prvobitnog značenja, kao potencijala za pokretanje konkretnih i kontroverznih društvenih promena.

Upravo iz tog razloga je pokrenut Omladinski centar CK13, kako bi se kroz različite metode transdisciplinarnosti i umrežavanja stvorio otvoren prostor namenjen javnim diskusijama, istraživačkim projektima, nezavisnom izdavaštvu, koncertima, radionicama i predavanjima. U tom smislu, predstavlja tačku integracije različitih društveno-političkih inicijativa i njihovog zajedničkog rada na istraživanju desnog ekstremizma u našem društvu, (anti)rasizma, (anti)fašizma i (anti)nacionalizma, u okviru istraživačkog centra, biblioteke i arhiva ovog omladinskog centra.

www.ck13.org

DRUŠTVENI CENTAR NOVI SAD

NS
02

Aktivisti i aktivistkinje Inicijative za Društveni centar (Novi Sad) su u maju 2012. godine zauzeli jedan omanji prostor u vlasništvu Grada, u bivšoj industrijskoj zoni – Kineskoj četvrti, sa idejom da ga privremeno koriste kao mesto susreta i skladište za stvari dok se ne pronađe neki drugi, prikladniji objekat za Društveni centar. Nakon čišćenja spontano je došlo i do oživljavanja tog prostora, a prvi javni događaji u njemu održali su se u junu prošle godine.

U želji da reše pitanje prostora i status Društenog centra, gradski zvaničnici (Član Gradskog veća za kulturu i direktor JP „Poslovni prostor“) u drugoj polovini 2012. godine su stupili u kontakt sa aktivistima i aktivistkinjama Društenog centra, ali je dijalog zaustavljen posle dva sastanka nakon što je usledila smena vlasti.

Iako su u međuvremenu mapirani i otvarani i drugi prazni prostori u gradu, jedino je baraka u Kineskoj četvrti do danas opstala kao Društveni centar, koji je nastao zauzimanjem i oživljavanjem napuštenog prostora. Danas je to mesto susreta, razmene i stvaranja uz promišljanje i praktikovanje alternativnih načina življenja i društvenog organizovanja.

Nedavno je u DC-u otvorena besplatna (uzmi-ili-ostavi) radnja „Mufte dućan“, na događajima se u mobilnoj aktivističkoj kuhinji pripremaju veganski obroci, a uskoro planiramo otvaranje be-

splatnog bioskopa na otvorenom u kojem bi se prikazivali pre svega društveno angažovani, dokumentarni i marginalizovani filmovi.

Radimo na stvaranju Društvenog centra koji je: bez hijerarhije, samoorganizovan, samofinansiran, nekomercijalan, antikapitalistički, bez političkih stranaka i u kojem se ne toleriše rasna, etnička, rodna ili bilo koja druga diskriminacija.

Lokacija: Kineska četvrt, Novi Sad (poslednja baraka s leve strane kad se od Fabrike ide ka Sunčanom keju)

info@drustvenicentar.org

PI
01

OC - UG OSVEŽENJE

Omladinski kulturni centar Pirot je javni prostor osmišljen i osnovan tako da zadovolji potrebe mladih ljudi u opštini Pirot kroz edukativne i kulturne sadržaje. Otvoren je 7.9.2012. i nalazi se u aneksu sportske hale *Kej*. Osnovan je u okviru projekta *Kultura zauvek*, koji je finansirala Švajcarske agencije za saradnju i razvoj, a pomogla Opština Pirot i Sportski centra Pirot. Projekat je realizovalo UG „Osveženje”. Kroz istraživanja potreba mladih u Pirotu i okolini došlo se do zaključka da je mladima potrebno mesto za prezentovanje svog stvaralaštva, za druženje, razmenu iskustava, znanja, mesto čiji će program moći i sami da kreiraju. Ovim OKC želi da osnaži i podstakne mlade da aktivno učestvuju u kreiranju omladinskih politika kroz aktivizam, volontiranje i javni društveni dijalog mladih, a sve u cilju postizanja opštih strateških ciljeva Nacionalne strategije za mlade.

Prostor je prilagođen realizaciji različitih sadržaja: tribina, foruma, okruglih stolova, radionica, predavanja, seminara, književnih večeri, koncerata, promocija, konferencija za novinare, projekcija. Raspoloživo je 70 m² korisnog prostora, binom od 15 m², razglasnim sistemom snage 5 kw, projektorom platnom i drugom tehničkom opremom potrebnom za realizaciju gorepomenutih aktivnosti.

udruzenje.osvezenje@gmail.com
www.okcpirot.rs

SD
01

OC PLANETA INOVATIVACA

Neformalna grupa mladih „Planeta inovativaca” pokrenula je inicijativu da se neki od napuštenih javnih prostora Smede-

reva daju mladima na korišćenje i da se na taj način formira Omladinski centar u Smederevu. Ova grupa nastala je na inicijativu mladih aktivnih Smederevaca koji svoja stečena iskustva žele da podele sa svojim sugrađanima.

Osnovana je početkom 2010. godine jer je Osnivački odbor koji je brojao deset članova samoinicijativno krenuo sa realizacijom raznih akcija u kojima nam je pomogla lokalna Kancelarija za mlade i u nekim projektima lokalna samouprava. Aktivnosti koje su prethodile osnivanju naše grupe su akcije *Grad mladih*, *Pokreni se*, *promeni svet*, *Magija nastaje kad se svetla pogase* kao i niz drugih. Cilj naše organizacije, kao i razlog zbog koga smo se okupili jeste želja da pokrenemo mlade u Smederevu da preuzimaju inicijative i da se bave društveno korisnim radom, jer u našem gradu ima malo grupacija mladih koje se nečim bave. Aktiviranje mladih i njihova uloga u društvu doprinosi poboljšanju života mladih u našoj zajednici i rešavanju mnogih problema kao što su: apatija, bolesti zavisnosti, loše provođenje slobodnog vremena, neinformisanost, nezainteresovanost, nezaposlenost, nekultura i mnogi drugi problemi.

kontakt@planetainovativaca.com
www.planetainovativaca.com

SKLONIŠTE 2

ŠA
01

Prvi alternativni kulturni/društveni centar u Šapcu, Sklonište 2, pokrenut je sa idejom da objedini nekoliko skorijih tendencija ka kreiranju nove kulturne scene grada, kao i mesto za okupljanje mladih. Prostor se nalazi u zapuštenom skloništu naselja Trkalište, a dobijen je na korišćenje od strane grada

---

KC LIFT

ČA
01

Više na strani 75.

Kulturni centar Lift ima prostor za rad, u okviru koga se nalazi izložbeni prostor. Prostor se nalazi u centru grada, a dobijen je na korišćenje bez naknade od jednog starijeg sugrađanina. Prostor se koristi za organizovanje manjih izložbi, radionica, treninga, kao i za redovne sastanke članova i volontera KC Lifta. Neke od aktivnosti koje su do sada organizovane su izložbe fotografija, slika, prodajne izložbe mladih dizajnera,

škole origamija i fotografije, postavke programa za Noć muzeja i Noć otvorenih ateljea. Povremeno se organizuje i Otvoreni dan Lifta, kada je svako slobodan da dođe u prostorije i da se druži sa ostalima, bilo da je u pitanju gledanje filma, igranje pikada ili prosto razmena mišljenja na neku temu.

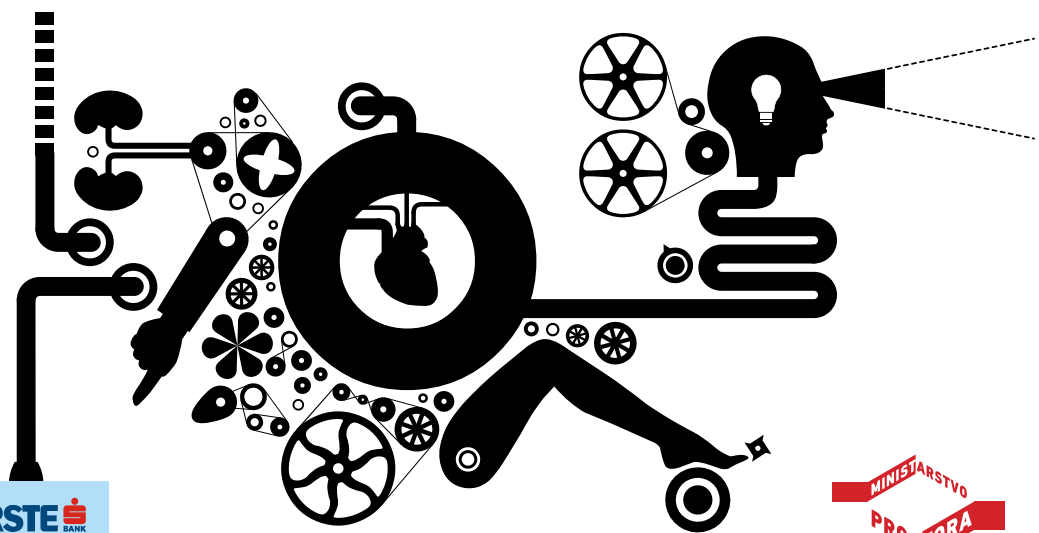
Veliki broj aktivnosti i dešavanja koji su organizovani doprinose ostvarivanju misije Kulturnog centra Lift – da Čačak bude grad čiji stanovnici mogu da zadovolje svoje društvene i lične potrebe.

office@kclift.org
www.kclift.org

ERSTE
BANK

MINISTARSTVO
PROSTORA